Üksiknumber 6 senti.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tapal, Esplanaadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, keskнädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Usaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

1 kuu	Kr. 0.65	„Tõusv. Noor."	„Eesti Taluga"
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimisi võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veerु mm.
Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul.
Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 2-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 102. Paides, esmaspäeval 5. septembril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Paide jaamahoone kerkib.

Töödega käisid tutvumas raudteetalituse juhtivad tegelased.

Reedel viibisid Paides raudteetalituse ekspluatatsiooni-ameti juhataja kol. J. Kasak, finantsameti juhataja Jõerüüt ja insp. Siimon, kes tutvusid uue Paide jaamahoone ehitustöödega.

Hoone peab lepingu järgi olema valmis 1. novembriks k. a. Töö on seni arenenud üsna jõudsasti, kuigi vahepeal takistas töid ehitusmaterjali puudus, õieti selle hilinemine kohalejõudmisega. Nüüd on see lahendatud ja töö kestavad täie hooga. Kui ei tule ettenähtamatuid takistusi, siis võib loota, et juba nädala pärast on maja sarikate all. Ühel ajal sellega saadakse siis juba alustada ka sisemiste töödega, mis võtavad aega. Nagu kuuleme asjaosalistest ringkondadest, loodetakse töödega kindlasti saawat õigeks ajaks valmis ja juba detsembrikuus võib toimuda uue jaamahoone awamine.

Uusi laskemeistreid Järwamaal.

Pühapäewased võistlused andsid keskpäraseid tulemusi.

Pühapäeval peeti Paides Järva maleva laskemeistervõistlusi. Võistlusist võttis osa üle 80 laskuri. Kuigi seekord ei saavutatud uusi rekordeid, kujunesid tagajärjed üldiselt headeks. Võistluste lõpul anti talvisest lasketreeningust *osa võtnud hoolsamatele laskuritele* üle vastavad auhinnad.

Meistrikohad jagunesid alljärgnevalt: Kütide klassis — täiskalibrilisest püssist tuli meistriks A. Liivik — 260 s., 2) P. Kaare — 245 s., 3) E. Igarik — 238 s. Lahingilmelises laskmises: 1) E. Kikk — 10 tab., 2) J. Laube — 9 tab., 3) A. Liivik — 9 tab. Gruppidest tuli võitjaks Paide malevkonna grupp. Laskurite klassis lahingilmelises laskmises: 1) P. Remma — 9 tab., 2) A. Tobre — 9 tab., 3) A. Viibur — 8 tab. *Grupivõitjaks tuli Türi malevkond.* Väikekalibrilisest püssist: 1) O. Kerles — 142 s., 2) R. Plutus — 136 s., 3) A. Murikse — 136 s. Grupivõitjaks Paide malevkond. Väikekalibrilisest eripüssist: 1) A. Liivik — 286 s., 2) E. Kikk — 272 s., 3) J. Laube — 264 s. Grupivõitjaks Paide malevkond. Raskekuulipildujast laskmises 1) J. Juhkam — keskmine kuju tab. aeg — 32,3; 2) V. Toompea — 45,0; 3) A. Pärna — 46,5. Grupivõitjaks tuli ka sellel alal Paide malevkond.

A. Liiwik lahkub Paide malewkonna pealiku kohalt.

Uueks malewkonna pealikuks O. Welner.

Käesolewa kuu alul teostub K. L. Paide malewkonna juhtide wahetus. Senine malewkonna plk. A. Liiwik annab oma kohused üle O. Welnerile. Malewkonda jääb A. Liiwik edasi töötama eripealikuna. Uus plk. O. Welner wõtab malewkonna üle 7. sept. alates.

Paide malewkonna juhina on lin. A. Liiwik tegutsenud ligi 5 aastat. Kuna aga A. Liiwik on koormatud koolide riigikaitseliste õppustega ja muude kohustustega, siis ei leidnud ta enam wõimalusi mlwk. juhina tegutseda. K. L. tööst wabanemisega on lin. Liiwikul wõimalus intensiiwsemalt ajuda treeningule ka Lutzernis peetawate maailma laskemeisterwõistluste wastu.

Rakwere linnawolikogu Paides ja Türil.

Laupäeval külastas Paidet ja Türit Rakvere linnavolikogu ja linnavalitsuse juhtivate tegelaste 29-liikmeline ekskursioon eesotsas linnapea Aaviksooga. Tutvuneti linnade asutuste ja vaatamisväärsustega. Reisikavas oli veel Põltsamaa ja Tartu külastamine.

Haridusminister kol. A. Jaakson asus täna tööle.

Haridusminister kolonel A. Jaakson, kes autoõnnetusel sai kannatada ja pidi wiibima mõnda aega rawimisel, on nüüd täiesti terwenenud ja wõis juba täna asuda oma ametikohuste jatkamisele.

Pärnu maavanem külastas oma ametivenda Volmaris.

Esmaspäeval saabus Lätist, Wolmarist, Pärnu tagasi Pärnu maawanem J. Markson, kes teostas kahepäewase sõpruskülaskäigu Lätti Wolmari maawanemale W. Wintersile. J. Markson külaskäik W. Wintersile oli wastukülaskäiguks, kuna W. Winters wiibis mullu paar päewa Pärnus ja Pärnumaal. Lätis olles tutwus J. Markson lähemalt Wolmari ametwenna saatel sealse maawalitsusega kui ka lõunanaabrite põllumajandusliku olukorraga taludes ja põllutöökoolides.

Maawanem J. Markson saatsid Lätisõidul maanõunik A. Lusik ja maawalitsuse pearaamatupidaja K. Bindiche.

Rahavaras-öömajaline tabati omnibuses.

Pärnu kriminaalpolitseile helistati laupäewal Wändra alewikust, et Wändras, Turu tän. nr. 3 elutsewalt Jüri Meimrelt on laup. öösel warastatud 120 krooni raha. Kahtlus wargusest langes kohe Marta Walkile, elukohaga Tallinnas, Soo tn. 9, kes eelmisel õhtul oli matkajana ilmunud Meimre juurde ja palunud öömaja, mis talle ka peremehe poolt pahaaimamata anti. Hommikul, kui öömajaline oli juba lahkunud, awastati wargus.

Aratas tähelepanu, et Walk lahkudes Meimre 7-aastasele tütrele oli kinkinud 5 krooni raha.

Kuna teati, et Walk Wändrast sõitis hommikul bussiga Pärnu, siis paluti kriminaalpolitseid Pärnus läbi otsida kahtlustataw. Politsei tabaski öömajalise-warga liiniomnibusel. Ta tooimetati kohe kriminaalpolitseisse. Kuigi ta alul wargusest midagi „ei teadnud", leiti läbiotsimisel ta juurest 120 kr. warastatud raha, mille ta oli peitnud aluspesu alla.

Kättesaadud raha toimetati omanikule tagasi, kuna Marta Walu paigutati Pärnus trellide taha.

Põllutööminister A. Tupits avas Tallinna näituse.

Rahvamurd pidulikul avatalitusel.

Põllutööminister A. Tupits köneleb Tallinna põllumajandusnäituse avamisel.

Tallinna 31. põllumajandusnäituse awamine toimus piduliku aktusega laupäewal kell 1 päewal näituswäljakul. Enne awamistalitust oldi jõutud juba wäljapanekud kohale seada, masinad ja mootorid undasid hoogsasti ning näituswäljak oli lipuehtes. Ka oli enne piduliku toimingu algust rahwast juba näituswäljakule tulnud õige parajal hulgal, et jälgida awamistalitust. Taewas oli küll pilwes, kuid wihma tuli õnneks õige wähe.

Kell 1 päewal ilmus näitusplatsile põllutööminister A. Tupits, kes wõeti wastu orkestri poolt mängitawa terwitusmarsiga. Seltsi abiesimeeste dir. T. Kindi ja dr. W. Johansoni saatel sammus minister Tupits teiste aukülaliste keskele, keda oli näitusele kogunenud eriti rohkesti põllumajanduslikest ringkondadest.

Pärast dir. T. Kindi terwitust pidas näitusel awamisköne põllutööminister A. Tupits, kelle köne järele mängiti hümni. Minister Tupitsi köne on toodud ära meie lehes allpool.

Pärast põllutööminister A. Tupitsi könet ütlesid terwitusi Põllutöökoja poolt P. Männik, Tallinna linnapea A. Uesson, Harju maawalitsuse esimees K. Ruus ja Tartu põllumeeste seltsi nimel Brandt.

Pärast näituse pidulikku awamist siirdusid külalised wäljapanekuid waatama. Põllutööminister A. Tupits waatas kogu näituse üksikasjaliselt läbi, kusjuures wäljapanijad andsid talle wastawaid seletusi. Erilist huwi tundis põllutööminister A. Tupits uuemate põllutöömasinate wastu, kuna talutööde mehhaniseerimine on praegu meie põllumajanduse üheks tähtsamaks sihtjooneks.

Laupäewal käis näitusel wõrdlemisi palju külastajaid, kuid suurt tungi oli oodata eriti pühapäewaks, millal juba üksi huwirongid toowad maalt kokku rohkel arwul näituse külastajaid.

(Põllutööminister A. Tupitsi köne on toodud 3. leheküljel.)

Politseidirektor J. Sooman sõitis Taani, Saksasse ja Leedusse.

Politseidirektor J. Sooman, kasutades oma kahenädalast puhkeaega, sõidab täna koos abikaasa ja tütrega Taani, kust Soome ja Leedu kaudu saabub 20. septembri paiku kodumaale. Olgugi, et sõit on eramiisiline kaotab direktor J. Sooman oma teekonnal tutwuda muu kõrwal ka teda huwitawate asutuste tegewusega.

50.000 korraga näitusväljal.

Üheainsa päeva kestel ei ole Tallinna näitusel varem nii palju külalisi olnud

Külastajate arwult oli pühapäew Tallinna näitusel rekordpäewaks. Keskpäewal wiibis näitusel korraga umbes 50.000 inimest, millisel määral warem ei ole Tallinna näitustel olnud külastajaid üheainsa päewa kestel. Suurel määral soodustas selleks kaasa ka hea ilm ja hulk spordisündmusi, mis meelitasid pealinna rahwast Kadrioru kanti liikwele.

Laupäewal oli näitusel külastajaid umbes 10.000 ning sama palju arwati juure tulewat weel ka esmaspäewal. Peamisteks külastajateks esmaspäewal olid pealinna koolid, kes tulid kohale suurte ekskursioonidega. Rõnda wõib arwestada, et kogu näituse külastajate arw kolme päewa jooksul on umbes 70.000.

Rohke osawõtt näitusest meeldib muidugi kõige enam näituse korraldajaile, kes niiwiisi ei pruugi muret tunda oma suurte wäljaminekute üle näituse korraldamistöödel. Kuid ka wäljapanijate seast kuuldub, et nad tänawuse esinemisega on rahul, kuna näitusel on sooritatud wõrdlemisi rohkesti äritehinguid.

Rahvarohke aktus Tallinna näitusel.

Pühapäewa hommikul piserdas kerget wihma, aga enne Tallinna näituse aktuse algust läks ilm ilusaks ja meelitas näitusplatsile suure kogu pealtwaatajaid. Aktuse alguseks rahwast oli kõik muusikapawiljoni ümbrus täis, istekohti ei jatkunud kõigile ja murruna piiras siis seisew rahwamass muusikapawiljoni ja könepulti.

Kell 1 ilmus näituswäljale majandusminister Leo Sepp, keda wõtsid wastu näituse juhtiwad tegelased. Pärast majandusministri saabumist asus könetooli praost H. Kubu, kes pidas waimuliku talituse, wõttes oma jutluse teemaks „Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew".

Pärast waimulikku osa asus könetooli dr. W. Johanson, kes tegi teatawaks, et Peaminister K. Eenpalu ei ole saanud ilmuda Tallinna näitusele könelema ja esineb majandusminister L. Sepp üksinda. Palus wõtta sõna majandusministril.

Majandusminister L. Sepp pidas pikema majanduspoliitilise köne, mis kuulajate poolt wõeti wastu suure huwiga. Kõne esitatud meie lehes teisal.

Pärast majandusministri könet [illegible] „Eestimaa, mu isamaa". Järgnes ring[illegible] näitusel, kus majandusministrile tutwus[illegible] Tallinna näituse waatamiswäärilisi wäljapanekuid.

Mereväelane uppus Emajõkke.

Pühapäewa õhtupoolikul uppus Tartus Emmajõkke merewäe õppekompanii sõdur Paul Wiirsalu, kes elas Rõmmel, Ratta tän. 4.

P. Wiirsalu oli läinud koos oma tuttawaga Walgewski kohal jõkke suplema.

Majanduslik programm.

Kuna tänapäewa majanduslik organism tähendab kogu ühiskonna kooskõlastatud tegewust ühiste sihtide saawutamiseks, kus iga üksik majandusalal tegutseja peab oma sammudes paratamatult arwestama ka üldises ulatuses püstitatud eesmärke — on saanud möödapääsmatuks wajaduseks riigi majanduspoliitika juhtide poolt aeg-ajalt anda hinnanguid üldise majanduliku seisukoha kohta ja teha awalikkusele teatawaks, millises suunas kawatsetakse edasi minna.

Pärast walitsuse ümberkujundamist kewadel uue walitsuse majandusministril ei ole olnud juhust esineda pikema ja laiaulatuslikuma kokkuwõttega Eesti majanduliku olukorra ning majanduspoliitiliste suundade kohta, sellepärast tundus wiimasel ajal juba teatawat selguse puudust majandusküsimustest huwitatud awalikkuses selle kohta, kuhupoole läheb meie edasine majanduslik areng.

Seda enam wõib terwitada majandusminister L. Sepp'a kõnet sel pühapäewal Tallinna põllumajanduse näitusel, mis haaras juba sügawamalt kogu Eesti majanduselu praegusesse probleemistikku ja wõttis isegi teatawal määral programmilise iseloomu. Kõne ise on refereeritud meie tänases lehes teisal.

Kõigepealt wäärib allakriipsutamist, et majandusminister ütles wälja oma arwamise meie praeguse majanduliku seisukorra ja wäljawaadete kohta ligemas tulewikus. Ning see arwamine on kogu Eesti majandusolule wäga julgustaw. Eesti majandus on praegu täies tõusuhoos, käesolewa aasta andmed on oodata isegi paremad kui mullu, waatamata raskustele üksikutel erialadel, nagu metsaturul, jne. Ka ei ole oodata konjunktuuri tagasiminekut, sest maailm on saamas üle käesolewal aastal mõnel pool ilmnenud tagasilöökidest, millised on ojutunud ajutisiks. — See seletus peaks täiel määral hajutama meeleolu, mida meil mitmelt poolt on püütud luua, nagu oleks konjunktuuri tõusuperiood juba läbi ning edaspidi wõiks oodata ainult halwenemist.

Majandusministri hinnangust ja selletustest konjunktuuri kohta selgub ka, et Eesti majanduspoliitikat ei suunata ligemas tulewikus mitte kokkutõmbamise ja raskustega wõitlemise poole, waid majanduslik ekspansioon, mis on olnud iseloomulik Eestile wiimaste aastate jooksul, jatkub weel edaspidigi.

Millised on siin riigi majanduspoliitilised ülesanded ja kawatsused?

Wiimasel ajal oli juba tekkimas arwamine, nagu oleksid kõik need suunad ja kawad, mis majanduslikul alal püstitati üleminekuaja walitsuse poolt ja siis läbiwaieldi ja arutati, juba heidetud kõrwale ja hakatud otsima uusi aluseid Eesti majanduspoliitikale. Et aga siin on kõwasti eksitud, selgub majandusministri eelmainitud kõnest.

Majandusminister kriipsutas täie selgusega alla oma baseerumist eelmise walitsuse poolt tehtud töö majanduslikul alal: Ta tõi ette, kui kaugele on nüüd juba arenenud ehitusmaterjalide reform ja kütteresform, millised algatused on pärit eelmise walitsuse ajast, ta rõhutas toodangu tõstmise wajadust Eesti majanduliku edu tähtsama alusena, mis on olnud juhtmõtteks ka möödunud wiimaste aastate majanduspoliitikale, ja selgitas kokkusulawaid huwisid maa ning linna wahel, mis samuti seni on olnud tähtsamaks lähtepunktiks majanduslike wahekordade kujundamisel. Mõlematel aladel tuleb kasutada kõik wõimalused ja wahendid toodangu tõstmiseks, samal ajal — tööstuse areng aitab kaasa põllumajanduse arengule, nii nagu, wastupidi, põllumajanduse areng aitab omakorda kaasa tööstuse arengule.

Majandusministri sõnade järele walitsuse majanduspoliitika esimest ülesandeid on lõpule wiia seni riigiwõimu poolt alustatud ja weel pooleli olewad kawad. Ent peale selle on kerkinud üles ka weel rida uusi ülesandeid, mille juure riigiwõim seni ei ole saanud asuda, millised aga nüüd leiawad enesele kindla koha walitsuse majanduslikes kawades.

Üks neist on just tööpinge püsimise ja organiseerimiswajaduse akuutsuse eest hoolitsemine, mis nõrga wõistluse tõttu on pea kadumas. Selles küsimuses riigiwõim wõtab enesele tagantõukaja osa, kuna muidu on näha, et eramajanduslik aparaat kaotab aktiwiteedi ja jääb ajast maha. — Teiseks tähtsaks ülesandeks osutub, millele majandusminister L. Sepp pööras oma kõnes otsest tähelepanu, Eesti wabadele kapitalidele paigutuse otsimine, mis ülisuurel määral pankadesse kogunema põhjustawad rahaküllusse. Selle probleemiga seoses aga majandusminister tähendas täiesti õieti, et raha paigutamisel tuleb tõsiselt kalkuleerida, kuhu seda panna, selleks, et wältida wäärpaigutamisi. Kahtlemata wabade kapitalide küsimus krediiditurul annab ligemal ajal majanduselu juhtidele paljugi peamurdmist, sest kapitalide ülikülluse seisukord ei tähenda mitte majanduselu tugewust, waid ka nõrkust, tema tegewusnõrkust.

Edaspidi esilekerkiwate majanduslike ülesannete lahendamisel majandusminister tahab majanduselu aktiiwsuse hoidmise weeretada senisest suuremal määral eramajanduse õlgadele. Tema hinnangu järele riigi poolt teostatud aktiiwne majanduselust osawõtt on juba saawutanud oma soodsa efekti, wiinud Eesti majanduse õitsengu kõrgepingesse; ja nüüd tuleb eeldada, et eramajanduslik aparaat käib juba säärase hooga, et kõrgepinge wõib püsida ka ilma riigi aktiiwse osawõtuta. Sellejärele peaks meil tulema eramajandusele kibe katseaeg — kas ta suudab hoida majanduselu aktiiwsuse saawutatud tasemel ning seda weelgi tõsta, kui jäätwad ära riigi ressurssidest seni teostatud suured annused majanduse elustamiseks. Esimese konkreetse katsena majandusminister L. Sepp mainis riikliku ehitustegewuse pidurdamist selleks, et anda rohkem wõimalusi eraehitustegewuse arendamiseks.

Et aga siiski tarbekorral jääb waruks ka riigi osawõtt majanduselust, wõib järeldada majandusministri sõnadest, kui tema seletas, et tootmise edendamise wiis, kas eraalgatuslikul wõi riikliku ettewõtlikkuse teel, on peamiselt otstarbekohasuse küsimus, kuidas saab kiiremini kätte soowitud tagajärjed.

Lõpuks püstitas majandusminister põhimõttelikud seisukohad uuele majanduslikule arusaamisele, mis seisab rahwa üldhuwide eelistamises üksikisiku erihuwidele, rahwa wastastikuses solidariteedis suurte eesmärkide poole püüdmisel ja kasusaamise põhimõtte asendamises ühiskonna teenimise mõistega.

Majandusministri esinemine Tallinna põllumajandusnäitusel on selgitanud rohkesti küsimusi praeguse walitsuse majanduspoliitika waldkonnast. Neist tahaks kokkuwõttes tõsta wälja kolm momenti. Esiteks on nüüd selge, et Eesti majanduspoliitika omab püsiwa joone, kuna põhimõtted, mis kandsid meie majanduselu juhtimist wiimaste aastate jooksul, on jäänud kehtima ka nüüd ja ligemas tulewikus. Teiseks Eesti majanduselu juhitakse edasi tõusu suunas ühes oma awaramate majanduslike wahekordadega ning oludega, kuna ei ole oodata tõsise kriisi saabumist. Ja kolmandaks, eramajandusele tahetakse anda prioriteet edaspidise tõusuhoo säilitamisel, kusjuures riik oma aktiiwse osawõtu majandusest reserweeriks nendeks juhtudeks, kui eramajandus üksinda ei saa hakkama selle suure ja wastutusrikka ülesandega.

H. Maramaa.

Siseminister avab A. Veizenbergi mälestussamba Kanepis.

Pioustused toimuwad 18. septembril.

August Weizenbergi mälestussamba awamine, mis esialgselt pidi toimuma juba 4. sept. on mitmete tehniliste takistuste tõttu edasi lükatud ja on lõplikult kindlaks määratud 18. septembrile. Mälestussamba püstitamine on praegu lõpule jõudmas.

Et samba awamisele anda laiaulatuslikumat ilmet, kawatsetakse sellest kujundada Kanepi kihelkonna rahwuspäew. Kohalik põllumeeste konwent on otsustanud ka traditsioonilise lõikuspüha ühendada samba awamise pidustustega, et kokku tõmmata rohkem rahwast.

Mälestussammast awama on palutud siseminister R. Weermaa, kes selleks ka oma nõusoleku on annud. Samba awamisest wõtawad osa ümbruskonna laulukoorid ja kõik ümbruskonna wanemad seltskonnategelased.

SPORT

Üllatus Balti jalgpalliturniiril.

Eesti wõitis Leedu 3:1

Kadrioru staadionil oli üle pikema ajawahemiku jälle kuulda rõõmukisa. Selleks oli ka põhjust: Eesti rahwusmeeskond jalgpallis wõitis Balti jalgpalliturniiri awamatshis 8000 pealtwaataja kaasaelamisel Leedu rahwusmeeskonna 3:1 (2:0). Eesti meeskond oli peagu kogu mängu kestel, eriti teisel poolajal, ülekaalus ja saawutas täiesti teenitud wõidu. Eesti kasuks löid wärawaid — wf. Weideman kaks ja pf. Uukkiwi ühe. Eesti meeskonna parimateks olid eduriwist wf. Weideman ja pä. Siimenson, poolkaitsest Parbo ja Murr ning kaitsest Tepp. Näib, et Eesti meeskond selles koosseisus on kõige lööginõõmelisem ja wõib minna Läti wastu. Leedu parimaks meheks oli wä. Gudelis, Wahekohtunik Boullion oli täpne ja erapooletu.

Walitsusliikmetest jälgisid maawõistlust sotsiaalminister O. Kask, kohtuminister A. Assor ja riigikontrolör K. Soonberg.

Leedu Läti 1:1.

Balti jalgpalliturniiri teine mäng — Läti ja Leedu kohtamine pühapäewal — tõi ootamatu üllatuse: turniiri saworiit ja oodataw wõitja Läti pääses waid waewu kaotusest ja saawutas Leedu wastu wiigi 1:1, poolaeg Leedu kasuks 1:0. Leedulased juhtisid mängu kuni teise poolaja 43. minutini. Kaks minutit enne mängu lõppu saawutas Läti nurgalöögi ja kesktormajal Kruptshasel õnnestus lähedalt laa peaga wõidunwärawat.

Leedu-Läti kohtamine oli hoopis pinewam, temperamentsem ja tempokõllasem, kui lanpäewane Eesti-Leedu mäng. Mõlemad pooled, eriti leedulased, mängisid suure hinge ja andumusega ja panid wõidu saawutamiseks wälja kõik oma wõimed. Leedu ja Läti kohtamine oli eht wõitlusmäng — mäng, kus satutakse niiwõrd mänguhoogu ja ollakse niiwõrd kaasakistud wõidutahtest, et unustatakse igasugused tehnilised sinessid ja kombinatsioonid. Kuna mõlemad pooled mängisid parooli all — „wõit iga hinna eest" —, siis kaldus mäng paiguti toorutsemiseks ja wahekohtunik Boullionil oli üsna rohkesti tegemist wõistluse ohjes hoidmiseks.

Wõistlust jälgis ligemale 6000 pealtwaataja, kes elasid wõistlusele kaasa mitu korda temperamentsemalt, kui lanpäewal toimunud Leedu-Eesti kohtamisel. Eriti suurt ergutuskisa lawastasid oma mängijate õhutamiseks ekskursiooniga Tallinna sõitnud lätlased, kes wehkisid rahwuslipukestega ja kihutasid oma meeskonda ikka paremale ja innukamale mängule.

A. Kreek – Euroopa-meister.

Pariisis laupäewal alanud Euroopa meisterwõistlustel kergejõustikus löid eestlased paremini läbi, kui seda julgesid loota kõige suuremad optimistid. Eesti saawutas ühe esikoha, ühe neljanda koha ja kaks wiiendat kohta. Eestlastest oli edukamaks meheks kuulitõukaja A. Kreek, kes löi olümpiakuulsusi sakslasi Woellket ja Stöcki ning soomlast Bärlundi ning tuli tagajärjega 15.83 Euroopa meistriks. Teiseks tuli sakslane Stöck tulemusega 15.59 ja kolmandaks olümpiawõitja sakslane Woellke tagajärjega 15.52. Berliini olümpia hõbemedali-mees soomlane Bärlund jäi nõrga tulemusega 15.07 kolmandaks.

Kuulitõukest wõttis osa 12 paremat Euroopa kuulitõukajat. Esimeste tõugetega Kreek ja Woellke saawutasid 15.45 m., Stöck 15.44 m., Bärlund ainult 14.55m. Kreek saawutas oma wõidutagajärje 15.83 kolmanda tõukega.

Odaheites tuli G. Sule tulemusega 70.50 neljandaks ja F. Isak tagajärjega 70.23 wiiendaks. Meistrikoha päris soomlane Matti Järwinen, kes heitis wõimsalt 76.87, mis on uus EM-wõistluste rekord. Teiseks tuli soomlane Nikkanen ja kolmandaks üllatuslikult ungarlane Warzeghy uue rahwusrekordiga 72.78 m. Odaheitewõistlus seekordseil. EM-wõistlustel oli wäga tugew ja pinew, mida tõestawad kõige selgemal kujul lõpptulemused.

Tublilt esines ka R. Toomsalu, kes tuli kaugushüppes rahuldawa tagajärjega 7.24 wiiendaks. Esikoha päris sakslane Leichum, tulemusega 7.65. Toomsalu wõistles ka 200 m. jooksus, kuid jäi eeljooksus neljandaks ja langes wõistlusest wälja.

Ainsana ei täitnud Eesti meeskonnas temale pandud lootusi teiwashüppaja R. Kiipsaar, kes ületas ainult 3.70 m. ja ei tulnud kohale.

Kahe esimese wõistluspäewa järele on Saksal 77 p., Soomel 52 p., Inglisel 41 p., Rootsil 39 p., Hollandil 29 p., Prantsusel 21 p., Itaalial 21 p., Ungaril 16 p., Eestil 14 p., Poolal 5 p. ja teistel rahwustel wähem.

Wõistlused jatkuwad täna.

O. Weldemann – kiireim mootorrattur.

Eesti kuuendal suursõidul Pirita—Kose ringteel pühapäewal juhtus raske õnnetus. Külgkorwidega masinate sõidul kihutas Tallinnast pärit Adolf Salben ligikaudu pool kilomeetrit startist eemal n.n. Metsawahi kurwil wastu wan Jungi maja planku ja sai raskeid wigastusi. A. Salben toimetati kohe Punase Risti autol Keskhaiglasse, kus ta kella weerand seitsme ajal surri. A. Salbenil olid rasked sisemised wigastused ning käe- ja õlalun murre. Õnnetult surmasaanu oli 25-aastane ja elukutselt mehaanik. Wiimasel ajal töötas ta „Are" jalgrattatööstuses. Raskeid wigastusi sai ka Salbeni kaasasõitja Otto Kiplok, kellel on murdunud reielun. Kiploki wigastused pole siiski elukardetawad.

Wõistlustel tuli üldwõitjaks eestlane O. Weldemann, kes saawutas keskmiseks tunnikiiruseks 100,94 km. B (350 ccm) klassis tuli esimeseks sakslane R. Knees uue rekordiga, saawutades 98,86 km keskmist tunnikiirust. Endine rajarekord oli eestlase William Hennoki nimel.

Rahwast oli hädaohtlikumatel kurwidel üsna tihedalt, kuid üldiselt näis publikut olewat hõredamalt kui eelmistel aastatel.

Täna Eesti-Läti.

Täna kohtawad Balti jalgpalliturniiril kaks wana riwaali Eesti ja Läti. Praegu juhib turniiri Eesti kahe punktiga, kuna Läti ja Leedul on 1 punkt. Eesti wõib turniiri wõita ka siis, kui ta mängib täna wiigi. Eesti kaotuse korral Eesti on teine ja Läti wõidab Balti turniiri.

Toodetaw ilm

teisipäewal, 6. septembril.

Keskmise kiirusega kirde- ja idatuuli. Muutlik pilwitus ja sombane. Kohati äikewihma. Soe.

Rukkikülwist Martnas.

Martnas kujuneb tänawune taliwilja külwiaeg pikaks, sest paljud talupidajad wiiwitawad seemnekülwiga, kuna kardetakse, et wõrdlemisi soojade ilmadega oraseid talweks liiga lopsakaks kaswawad. Haruldaselt kõrge temperatuuri tõttu tärkas rukis juba neljandal päewal, seega kaks päewa warem mullusest. Selletõttu haljendab mõnel pool oras ilusas kaswuhoos, kuna teisal jällegi käib alles külwieelne korduskünd. Kumb külw kasulikumaks osutub, kas warajane wõi hiline, on muidugi raske ütelda, sest ilmastik wõib peagi muutuda teissuguseks.

Eesti aurik Botnias karil.

Helsingis, 5. sept.

Ööl wastu laupäewa sõitis Pärnu laewaomaniku A. Laane 1484-registertonnine aurik „Marta“ karile Botnia lahes Selkäsaare lähedal, umbe 11,5 meremiili Ajokse lootsijaamamaast lõuna pool.

Laew oli sõitmas tühjalt Kemisse punmaterjali järele. Wenest merele aetud suitsu pärast laew ei leidnud tulelaewa „Kemit“ ja seepärast ei saadud laewale wõtta lootsi. Aurik kaldus õigest kursist põhja poole ja jooksis karile, kuhu ta jäi tugewasti kinni. Uhe laewa poolt, mis möödus merehädalisest, toimetati „Marta“ tüürimees abiotsimiseks Kemi sadamasse. Kemist sõitis laewale appi kolm wedurlaewa ja loots. „Marta“ olukord ei ole hädaohtlik, kuna laew ei ole lekkima hakanud ja meri on waikne.

Tallinn—Kopenhaageni laevaühendus läbi talve.

Tänawu kewadel alustatud Tallinn-Kopenhaageni laevaliinil on Sergo laewakontor otsustanud jatkata ühenduse pidamist talwe läbi, kui jääolud ei kujune eriti rasteks. Liinil sõitew aurik „Ruhno“ on küllalt tugew sõiduks kergemas jääs. Peale selle on Sergo kontoril kawatsus osta uut, suuremat aurikut Tallinn-Kopenhaageni liinile. Seni on liin küll töötanud puudujäägiga, kuid kauba- ja reisijatewedu näitab tõusutendentsi.

Atentaadikatse Egiptuse kuningale?

ETA. Aleksandria, 4. sept. (Reuter.) Üks tundmatu isik on lasknud Egiptuse kuninga Faruki suunas kaks lasku filmapilgul, kui kuningas lahkus ühest ujulast, kus ta oli kätte annud auhinnad Egiptuse ujumiswõistluste wõitjaile. Kuningas ei ole saanud üldse wigastada. Ta on täiesti terwe. Pärast wahejuhtumit ta pöördus tagasi kuninglikku lossi, säilitades täieliku külmawereliisuse.

Atentaadi teostaja kohta ei ole praegu lähemaid teateid, kuid arwatakse, et see on üks üürlane. Kuninga möödumisel üürlane oli haaranud äkki rewolwri ja suunanud selle kuninga poole. Ent ühel lähedalwiibijal õnnestus kõrwale lüüa üürlase käe, mille tagajärjel kuulid haawasid kahte isikut jalast.

ETA. Kairo, 5. septembril. (Havas.) **Ametlikult teatatakse eilse wahejuhtumi kohta, et juurdlusel on kindlaks tehtud, et kuninga auto oli juba lahkunud ujulast, kui käis pauk. Järelikult ei ole siin tegemist antentaadiga kuninga wastu. Arreteeritud üliõpilane-üürlane seletas üleküulamisel, et kui ta tahtis wõtta maast rewolwri, mis oli kukkunud ühe tundmatu isiku taskust, läks rewolwer lahti.**

Egiptuse kuningas Faruk.

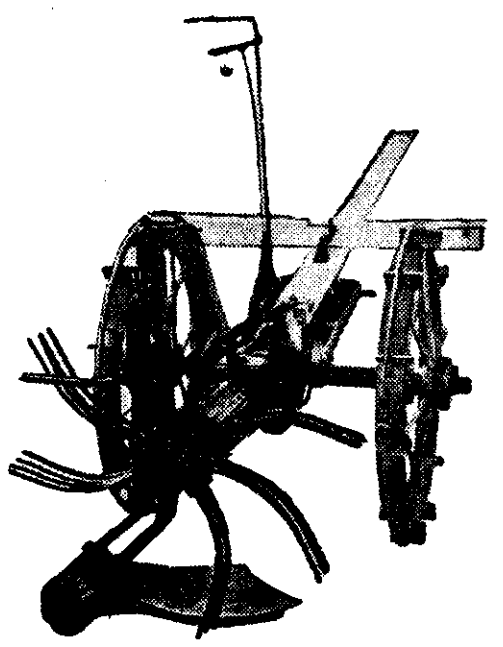

Oleme välja lasknud uue 1938. a.

ölivanniga kartulivõtmismasina, tüüp C2

ETK kartulivõtmismasina **tüüp C2 konstrueerimisel ja valmistamisel on arvesse võetud möödunud aasta kogemusi,** mis saadud töötamisel üle maa ja riiklikel proovitöödel Kuusiku põllutöökatsejaamas.

Kõrvaldatud on kõik eelmiste tüüpide puudused.

ETK ölivanniga kartulivõtja C2 on varustatud

1) **tugeva sahaholdjaga,** mille alumine ots liigub vao põhjas ega võimalda ummistamist,
2) **uuetüübilise plide kinnituse seadega,** kus katkenud piisid on võimalik asendada uutega vaid poldi lahtikeeramisega,
3) **tugevate ratastega,** neljast kohast needitud kodaratega,
4) **ölivanniga,** mis kergendab vedu ja hoiab ära hammasrataste kulumise, sest liiv ega tolm ei satu hammasrataste vahele.

Tutvuge uute ETK kartulivõtjatega, tüüp C2.

Müügil tarvitajate- ja majandusühinguis.

ETK PÕLLUMAJANDUS-OSAKOND

Põllumajandus edeneb täie hooga.

Põllutööminister A. Tupitsi kõne Tallinna näituse avamisel.

Tallinna põllumajandusnäituse pidulikul awamisel pidas põllutööminister A. Tupits laupäewal näituswäljakul järgmise kõne:

„Lubage teid kõiki terwitada Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi järjekordse näituse awamisel. Meie teame, et käesolew näitus on Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsil juba 31. korraldada. Nii pikk ajajärk on Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsil juba näituste korraldamisel seljataga. See on suur ja wäga tunnustamiswäärne töö, mis Tallinna Eesti Põllumeeste Selts sel alal korda on saatnud, ja see töö on seda hinnatawam, et seda on tehtud armastusest ja huwist meie põllumajanduse edendamise wastu ilma ainelist kasu saamata. Wabariigi põllutööministrina loen ma end kohustatud olewat awaldada Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi tegelastele nii rohke hulga näituste kui ka käesolewa näituse korraldamise eest tõsist tänu.

Aastakümnete jooksul on Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi näitused wäikesest algatusest paisunud suureks ja laialdaseks ettewõtteks, nad

on kujunenud meie põllumajanduse, tööstuse, käsitöö ja teiste majandusalade paraadiks.

Meie mäletame kõik weel omaaegseid näitusi wanal näituseplatsil, praegusel Tornide-wäljakul. Kui pisikestena need omaaegsed näitused paistawad praeguse näituse kõrwal. Meie näeme siin, et suur laialdane wäli on täis wäljapanekuid ja siin on kõigil midagi waadata. Meie kõik tunneme selle üle tõsist rõõmu, et Tallinna näitus iga aastaga suureneb, ja et ka iga aastaga siirukamaks ja paremaks muutub.

Näitused on kohaks, kus need kodanikud, kel on õnnestunud oma töös saawutada paremaid tulemusi, tutwustawad sellega ka oma kaaskodanikke. Näitustelt wõime meie selletõttu palju õppida, kuidas oma tööd paremini korraldada, et oma põllumajandust edasi wiia, teda tõsta sama kõrgele järjele kui seda on teiste enam arenenud riikide põllumajandus.

Meil on wiimastel päewadel awaldatud arwamist, et kas ei ole karta, et meie põllumajandus talle osaks saanud riikliku toetuse tõttu ei kaota ära oma enesealgatust, muutudes kaswuhoone taimeks, mis ei suuda wastu panna wabas looduses puhuwatele tuultele ja tormidele. Mina arwan, et niisugusteks kartuseks ei ole põhjust.

Meie põllumajandus ei ole oma arengus mitte seisma jäänud, waid just wastupidi, meil rühitakse kõigil aladel täie hooga edasi.

Minul on tänawu suwel tulnud kogu meie riik mitmel korral risti-rästi läbi sõita ja ma wõin oma tähelepanekute põhjal kinnitada, et meie põllumeeskond teeb wäsimatult tööd ja püüab igal alal edu poole. Päris rõõm on waadata, kuidas kraaw tekib kraawi kõrwale, kuidas sooweed iga aastaga wähenewad, kuidas traktorid keerawad üles seni kasutamata seisnud maapinda ja kuidas kümned tuhanded põllumehed tänawu sügisel oma uudismaadelt saawad ilusat wilja ja heina. Meie eestlased oleme tagasihoidlikud ja ei tõsta oma saawutusi esile, kuid ma arwan, et

meie töö uudismaade harimisel ei ole mitte wähem kui kuulsate Pontini soode ülesharimine Itaalias,

waid kui suhteliselt wõtta, siis on meie tööwaew ja saawutused kindlasti suuremad.

Waatame edasi teist tähtsat ala, karjakaswatust. Meie näeme ka sel alalgi, et meie karjade wäärtus paraneb iga aastaga, toodangud tõusewad ja meie wõi kui ka muude põllumajandussaaduste wäljawedu suureneb pidewalt. See kõik kõneleb edasitõudmisest, aga mitte paigaliseismisest. Wäga huwitaw on ka tähele panna, kui palju meil ostetakse uusi masinaid ja kuidas kõik talud püüawad end warustada moodsamate ning paremate tööabinõudega. Samuti wõime igal pool kodumaal tähele panna, et ka

meie talude wäline ilme hakkab pikkapidi muutuma.

Järjest rohkem hakkab silma paistma punaseid katuseid ja wärwitud maju. See näitab, et ka kodukorrastamise töö on käimas.

Muidugi on meil weel wäga palju puudusi ja palju teha, et wõiksime jõuda järele Rootsile wõi Taanile. Minul oli tänawu suwel wõimalik käia neis maades. Ma wiibisin Taanis sealsel suurel põllumajanduslikul näitusel ja pärast tegin ka ringsõidu Taanimaad pidi. Taani on teadagi meist kõigil aladel palju ees. Aga selle üle pole imestada. Taani põllumehed on olnud 150 aastat wabad, meie riik on aga kõigest alles 20 aastat wana ja suur osa meie põllumehi sai endale kohad ja peremehedigused kätte alles Eesti riigis. 20 aastaga ei ole meie muidugi kõike seda suutnud korda saata, mis teised 150 aastaga, kuid andke meile aega, küll meiegi näitame, mis meie suudame. Ma olen kindel, et kui meie lapsed ja järeltulijad siin 50 aasta pärast kokku tulewad ja näitust pidama hakkawad, siis selle näituse wahe praegusega wõrreldes on wõib-olla palju suurem kui Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi esimeste näituste wahe praegusega wõrreldes.

Enne kui ma lõpetan, on mul weel üks asi südame peal ja see on

meie pealinna Tallinna lähem ümbrus.

See on oma arengult mahajäänud. Siin on muidugi siiidi kehw maapind, aga weel peale selle ka mitmed teisedki asjaolud.

Kui meie Tallinna ümbruses sõidame, siis näeme teedel liikumas wankrite rodu ja igas wankris on mees paari-kolme piimanõuga. Oles huwitaw kokku wõtta, kuipalju tööpäewi läheb niisuguse piimaturustamisega kaotsi ja ma arwan, et see alaline linnawahet woorimine on wõib-olla üheks põhjuseks, et

meie pealinna ümbrus pole end nii suutnud korraldada kui paljud meie sisemaa keskused.

Osalt wõib siin parandust loota aga juba lähemal ajal, kui „Wõiekspori“ awab Tallinna ümbruses igal pool piimawastuwõtu punktid ja linnaümbruse põllupidajatel enam iga päew oma töö juurest ära käia ei tarwitse. Kuid on weel palju teisi korraldusi waja nii riigiwalitsuse kui ka linnawalitsuse poolt pealinna ümbruse arendamiseks. Ma loodan, kui see asi käsile wõetakse siis ka tagajärjed tulemata ei jää. Selles töös on kutsutud kaasa aitama ka Tallinna Eesti Põllumeeste Selts ja ma loodan, et ta tegelased oma kogemustega ja tähelepanekutega wõiwad mõneski küsimuses wäärtuslikku nõu pakkuda.

Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi palwel käesolewat näitust awades, terwitan ma Põllumeeste Seltsi tegelasi, kui selle näituse korraldajaid, ma terwitan kõiki wäljapanekutega esinejaid ja ka kõiki näituse külastajaid. Minu soow on, et see näitus hästi korda läheks ja et igaüks, kes seda näitust külastab, siit kaasa wõiks wiia palju uut hoogu ja wirgutust meie igapäewaseks tööks. Selleks kõigeks soowin ma käesolewale näitusele palju õnne.“

Kindral J. Laidoner haigestunud angiinasse.

Sõjawägede Ülemjuhataja kindral-leitnant J. Laidoner haigestus reedel angiinasse ja on sunnitud wiibima koduse rawimisel.

Tülinorija pussitati Põltsamaal surnuks.

Wiljandis, 5. sept.

Pühapäewal kell 22.15 pussitati Põltsamaal restoran „Eeriku“ ees surnuks Johannes Aleksandri p. Horn, 27 a. wana, wallaline. Horni elukoht oli Põltsamaal Onna tän. nr. 7.

J. Horn oli õhtul pummeldanud „Eeriku“ restoranis ning seal mitme mehega tülitsenud.

Õunaauto tegi uperpalli ja süttis siis põlema.

Tartumaal süttis öösl wastu laupäewa kella 12 paiku Waimastwere wallas Kärdemäel weoauto, mis põles täiesti ära. Auto oli õunakoormaga teel Tartust Tallinna.

Autos oli kolm isikut — autoomanik, juht ja üks kaasasõitja. Kärdemäe tipul, mis wõrdlemisi kõrge mägi, masin lakkas töötamast. Auto hakkas tagurpidi liikuma. Autoomanik ja kaasasõitja hüppasid autost wälja. Auto libises teelt kõrwale, teles mitu kukerpalli. Silmapilgul, kui bensiin plahwatas ja auto süttis, õnnestus juhil aknaklaase purustades wälja hüpata.

Weoauto oli Otepäält ja omanikuks keegi wenelane.

Varss vigastas tütarlast Laekveres.

Warsa läbi sai Wirumaal wigastada Paaswere walla Laekwere elaniku Jõesaare poolteiseaastane tütar Elli. Ta sai warsalt kabjalöögi pähe, mille tagajärjel tekkis 10 snt. pikkune haaw kulmule. Wigastus tunnistati Rakwere linnahaiglas kergete liiki. Õnnetus juhtus laupäewal kell 15.

Tuntud Saaremaa kalur murdis endal jalaluu.

Saaremaa maahaiglasse toodi rawimisele Saaremaal hästi tuntud kalur Madis Schmuul, 52 a. wana, alaline elukoht Orissaare alewikus. Schmuul oli Sõrwes kalapüügil. Salme wallas Hindu kauplusejuures tuli tema juure kecgi mees, kes naljapoolest tahtis ära wõtta Schmuuli taskust wiinapudelit. Mehed hakkasid rüselema. Sellejuures Madis Schmuul kukkus maha ja murdis wasaku säärelluu. Wigastus on raske.

Kodulindude tiisikus.

Sageli imestawad perenaised, miks mõni kana karjas on kahwatu harjaga ja löpustega, kätte wõttes kerge, lahja, äkki fureb jne., waatamata sellele, et on ühesugused toitmis- ja pidamistingimused. Säärasel juhul on pea alati tegemist lindude kurjema taudi — tiisikusega. Üldiselt on tiisikus kogu ilmas esinew krooniline nakkushaigus, mis teeb niihästi inimeste, kui ka lindude ja loomade seas oma häwitustöö. Kodulinnukaswatuse arenemisega nõuab nimetatud taud ka siin erilist tähelepanu. Peamiselt kannatawad meie kodulindudest kanad tiisikuse all. Selle taudi tekitajaks lindude juures on tiisikuse pisik (typus awium), mis on wõimeline nakkust esile kutsuma mitte üksi lindude, waid ka teiste koduloomade, eriti sigade juures, samuti nakatub ka inimene lindude tiisikuse pisilastest, eriti wastuwõtlikud on lapsed. Nakatus inimestesse toimub tiisikushaige kana munade ja liha kaudu, kui need ei ole küllalt hästi keedetud.

Nakkus toimub lindude juures peamiselt seedeorganite, õige harwa hingamisteede kaudu. Pisilasi lewitawad haiged linnud peamiselt oma roega, seega sünnib taudi lewimine kanakarjas peamiselt haigete roega saastunud sööda ja joogiwee kaudu.

Lewimisele aitawad kaasa

ebapuhtus kanalas, haigete roega saastunud siblimispaigad, supelwannid ja jookfumurud. Terwesse kanakaswatusse wõib tiisikuse sisse tuua haige tõumaterjali ostmisega, haigete haudumis- (kiila) kanadega, infitseeritud sõõdaga jne.

Et tiisikus on pikaldaselt arenew haigus, siis on raske seda algastmel pealiskaudse waatamisega märgata. Tiisikuse kahtlus kanakarjas tekib siis, kui on märgata üksikute lindude juures järgmisi tunnuseid: linnud köhnuwad pikkamisi, kätte wõttes on kerged, waatamata heale toitmisele, hari ja löpused muutuwad kahwatuks, sulekate on kohewil (sassis), munemine jääb seisma, linnud lonkawad, ja kõgie olulisem tunnus kanade tiisikuse puhul on pidewalt köhst lahti olek. Kloaagi ümbruses olewad suled on roega kokku kleepunud, roe on walkjat wärwi ja westiwedel. Ka üksikud surmajuhtumid kanakarjas lasewad oletada tiisikuse esinemist. Haigus wältab 6—8 kuud, millele tawaliselt järgneb linnu surm.

Tiisikusse surnud linnu lahkamisel wõib märgata muutusi peamiselt sooltes ja maksas. Sooltes wõime leida sõlmekesi hernetera suurusest kuni sõrmeotsa suuruseni, mis lubjastunud wõi juustunud olekus. Samasugused sõlmekesi wõime tunda, kui katsume sõrmega tiisikusehaige kana sooli kloaagi kaudu. Maksas esineb tiisikuse korral walgeid sõlmekesi nõõpnõela pea suurusest kuni hernetera suuruseni. Tiisikuse pesi (sõlmekesi) wõib leida weel lihastes, luudes, munajuhades, põrnas, kopsus jne. Üksikste surmajuhtumite puhul kanakarjas on soowitaw saata kanakorjus uurimiseks tiisikuse suhtes Riikliku Seerumi Instituuti, wõi siis teatada sellest loomaarstile. Ka lindude juures tehakse wahet lahtise ja kinnise haiguse wormi wahel, nagu seda tehakse teiste loomade juures esinewa tiisikuse puhul. Lahtiseks haiguse wormiks tuleb lugeda lindude juures olukorda, kus haige eritab pisilasi wälisilma, nagu see sünnib roega. Haiguse kindlakstegemine toimub tuberkuliniseerimise kaudu. Lindude juures pritsitakse tuberkuliniseerimise korral tuberkuliini löpuste (lokutite) nahasse.

Kui kanakaswataja märkab oma kanakarjas lindudel mõnda ülal kirjeldatud tunnusteist, siis on soowitaw lasta loomaarstil kohe

Kogu kanakari tuberkuliniseerida,

et õigel ajal saaks tõkestada taudi lewikut. On taud kanakarjas kindlaks tehtud ülaltähendatud wiisil, siis otsekohe kõik reageerijad kõrwaldada, tappes neid lihaks (kes ei ole liiga lahjad), täiesti lahjunud linnud aga häwitada põletamise teel. Ühtlasi peab ette wõetama ruumide, õrte, kontrollpesade, jookfumurude, sõõgi- ja jooginõude põhjalik puhastamine ja desinfektsioon. Sõnnik on soowitaw põletada. Desinfektsiooni läbiwiimiseks ruumides wõib tarwitada peale sõnniku kõrwaldamist 3—5% lüsooli, kreoliini, formaldehüüdi jne. lahu. Samade lahustega wõib desinfitseerida ka sõõgi- ja jooginõud. Ruumid ja õrred hiljem lubjata.

Noorhobuste näitused tänawu.

Lähemal ajal algawad tänawused noorhobuste näitused hobuste tõuseltside korraldusel. Näitusi peetakse Arbenni hobustele:

7. sept. kell 8 Paaswere Mistil Wirumaal ja kell 11. — Roelas Wirumaal, 10. sept. kell 9 — Piirisalus Turwaste küläs ja kell 15 — Munalaskmes, 11. sept. kell 10 — Raplas, 12. sept. kell 11 — Habaja, 16. sept. kell 8. — Aaspere wallas, Rukülas, kell 11 — Palmses ja kell 14. — Kunda-Malla wallas, Paaskülas.

Tori hobustele:

9. sept. kell 17. — Rõuges, kiriku juures, 10 sept. kell 10 — Petseris, näitusewäljakul ja kell 15 — Antslas, näituse wäljakul, 11. sept. kell 10. — Wigalas, Peru algkooli juures ja kell 14 — Raplas, turuplatsil, 18. sept. kell 12 — Waiwaras, seltsimaja juures.

Näituste sihiks on ergutada noorhobuste pidajaid oskuste ja teadmiste suurendamisele noorhobuste kaswatamisel, samuti lewitada teadmisi tõuhobuste aretamiseks. Eriti tähtis on põllumehele — osata hobust kaswatada, wähe on sellest, kui omatakse tõuhobune — tuleb osata head hobust ka wälja aretada. Hobuste hindamisel pannakse suurt rõhku just hobuste pidamisele, s. o.: toitumusele, kabja- ja nahahoolele, loomusele, siis hobuse wältimikule: kere, jalad, kabjad, käik, ja kolmandaks hobuse tõulisele wäärtusele: põlwnemisele, tõulmele. Jääb ainult soowida, et korraldatawaist näitusist wõtaks osa wõimalikult lai ringkond noorhobuste kaswatajaid.

Emis ei otsi kulti.

Kõigepealt wõib see tingitud olla, et emis otsib niiwõrd waikselt, mille tõttu seda ei märgata ja seepärast näib, nagu emisel üldse puuduks innamine. Sarnane olukord esineb peamiselt kultuurtõugude juures. On aga emisel tõesti inna puudus, siis wõib see tingitud olla wäga mitmesugustest asjaoludest: 1) munakobara ja teiste suguorganite wäärarengust ja haigestumiest; 2) konstitutsiooni haigustest; 3) kui emis on peetud kas liig lahjalt wõi rammusalt ja alaliselt laudas kinni ja 4) infektsioonhaigused, nagu sigade punataud, nakkaw nurisünnitus jne. Et emise suguelundid normaalselt funktsioneerikski, selleks pidada emis parajas kehas, sööt sisaldagu tarwilisel määral walku ja witamiine, ning mineraalaineid, peale selle tuleb emisele anda rohkesti liikumise wõimalusi. Suguelu ergutamiseks wõib lasta süstida ka loomaarstil emisele jahimbiini jne.

Matsalus algab sügisene kalapüük.

Matsalu lahes algas käesolewal nädalal sügisene kalapüügi hooaeg. Seekord püütakse peamiselt wimmu ja säinaid ning wähemal määral hauge ja muid kalu. Esialgne saak pole nimetamiswäärne.

Kuidas areneb uudismaade harimine?

Uusutleme Põllutöökoja uudismaaharimise talituse juhatajat E. Einerit selles, kuidas areneb meil kõlbmata metsiku maa ülesharimine kultuurmaaks.

„See töö wõtab üha suuremat hoogu," on talituse juhataja lahke wastus. „Uudismaad suuremas ulatuses haritakse meil tänawu juba neljandat aastat. Teatud pilti sellest tööst pakuks wahest uudismaaharijate hulk. Esimesel aastal oli uudismaaharijaid 7500, teisel aastal 11.000, kolmandal — 18.000, ja tänawu on neid juba 25.000. Nagu sellest näete, on meil uudismaaharijate arw aasta-aastalt tublisti kaswanud."

„Kas on loota, et ka edaspidi see arw ikka weel kaswab?"

„Seda wist küll mitte. Sest osa esimesi uudismaaharijaid hakkab oma tööga juba lõpule jõudma. Wõib arwata, et uudismaaharijate arw jääb meil edaspidi püsima umbes 25.000 talumõlle."

„On sellel tööl ka tagajärgi?"

„Kindlasti. Kolme esimese aasta wältel hariti meil üles 30.000 hektaari uut maad. Tänawu üksi aga haritakse juurde 25.000 ha, nii et tänawu-aasta lõpuks oleks meil uut kultuurmaad juba üle 50.000 hektaari."

„Et seda tööd ära teha, peab wist küll palju traktoreid ametis olema?"

„Traktorijaamasid on meil nüüd 300. Nelja aasta eest olid neid kõigest 60. Kui arwata, et iga traktor harib päewas 1 ha uut maad, siis praeguse jaamade hulga juures haritakse iga päew 300 ha uut maad, wõi teiste sõnadega — 10 uut talukohta päewas."

„See läheb muidugi wäga palju maksma?"

„Loomulikult. Suurema hulga sellest tööst teewad talupidajad omal kulul ja umbes ühe wiiendiku töö hinnast maksab riik uudismaapreemiate näol. Aastane preemiate hulk on umbes 500.000 krooni."

„Kas on Põllutöökojal sel alal ka suuremaid tulewikukawatusi?"

„Põllutöökoja kawatused on tehtud 40 aasta peale. Selle aja jooksul tahetakse üles harida 1.000.000 hektaari uut maad. See oleks sama palju uut maad, kuipalju on meil praegu üldse haritud põllumaad."

„See töö oleks ju palju suurem kui Itaalia Pontini soode kuiwatamise töö?"

„Kindlasti. Meie oleme juba praegusi suhteliselt kaugelt ees uue maa harimise poolest Itaaliast."

MAANOORED

Maanoorte wäljapanekud Tallinna näitusel.

Maanoored esinesid tänawusel Tallinna näitusel silmapaistwate wäljapanekutega. Uudiseks olid kõigepealt töökõe demonstratsioonid. Hageri maanoorte ring oli wälja saatnud rahwariides neiu, kes kenadel telgedel kudus kogu näituse aeg kangast. Tuhala ringist olid kaks osawat puutöömeest, kes walmistasid näituse rahwa silme all kana kontrollpesa. Peale selle Kehtna maanoorte ring esitas mitmesuguseid hoidiseid. Köögiwilja kaswatuse alal esinesid wäljapanekutega Koolila, Kõnnu, Hirwli ja Kuru-Jootma maanoorte ringid. Keila konwendi maanoorte ühendus oli wälja pannud terwe rea uudiskultuure, nagu mais, sõõdakapsas, mesik, lutsern ja suhkrupeet.

Üleeestiline maanoorte ühendus esitas kõigepealt selgete diagrammidega ülewaate maanoorte tegewusest ja organisatsiooni arenemisest. Oli näha, kuidas 1933. a. 46 ringist koosnew maanoorte pere oli kaswanud 1938. a. ringide arwult üle kümne korra suuremaks. Näitusel oli wälja pandud Eesti kaart, kuhu ära märgitud kõik maanoorteringide asukohad. Sellest kaardist selgus kõigile, et maanoorte organisatsioonide wõrk on arenenud tihedasti üle terwe Eesti riigi.

Wõrdlewad tabelid näitasid, kui palju Eesti põllumehel weel tööd on teha uudismaa harimise ja põllusaakide tõstmise alal.

Silma paistsid mitmed lööklaused, mis kujukalt näitasid seda suunda, kuhu maanoored püüawad. Üks seesugune lause oli wõetud President K. Pätsi könest Jäneda noortepäewal: „Teie ülesandeks, noored, olgu — mitte wiletsuses ja waesuses ja hallides majades elada, waid elada nagu waba kodanik, nagu waba rahwas, hästi tööd tehes ja elust rõõmu tundes." Maanoorte wäljapanekute juures mängis wana tuttaw Kandle Juki mõnusaid lugusid.

Põllumajanduslikku nõuannet.

Hoidke kanu tuuletõmbuse eest kanalas.

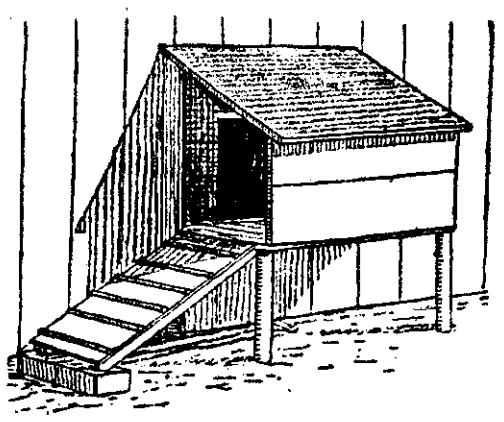

Kanad on wäga õrnad tuuletõmbuse wastu. Ja kanamajas, kui kanade wäljapääsu auk lahti, kipub enamasti alati tuuletõmbust olema, sest kuigi on wäljapääsu augu wastas uksed ja aknad suletud, ometi ei ole maja kunagi nii kindel, et tuule liikumist ei tekiks. Eriti tugew on tuuletõmbus siis, kui tuul weel ankude pealt on. Tekib ebasoowitaw tuuletõmbus ja ka kanala jahtub sügisel wilumai ajal liiasti.

Tuuletõmbuse wältimiseks ehitatakse kanade wäljapääsuaugu ette eriline tuulekoda, mis ei lase tuulel otse kanalasse puhuda. Nagu pildilt näha, on selle ehitamine lihtne ja sellega wõib igaüks ise hakkama saada. Soowitaw on tuulekoda ehitada niisugune, et see kahelt küljelt ette sobiks. Siis ei ole kunagi karta, et tuul ja wihm kanalasse pääseks. Waja waid wäljapääsu auk alla tuult pöörata ja kanad on kaitstud lungi allgi seistes tõmbetuule eest.

Ka wõib tuulekaitseks lihtsat kasti tarwitada, suurusega 50×65×40 sm. Sellel kastil olgu kaks auku sees, milledest üks pannakse wastu kanala wäljapääsu auku ja teine on kanadele kastist sissepääsemiseks. Wastawalt tuule sihile pööratakse siis wastaw auk wäljapääsu augu ette ja kanadele ei puhu kunagi tuult peale.

Varajaste kartulite ülesvõtmine.

Waraste kartulite sobiwam üleswõtmise aeg on siis, kui kartulite lehestik on juba kaks nädalat surnud. Sel korral leidub mädanenud mugulaid ainult 5 protsent. Wiimane protsent on maksew lehemädaniku all kannatawaile warajaste sortide, nagu Jorgi hertsog, Bintje ja warane roosa. Kui aga kartuleid wõtta warem üles, s. o. siis, kui lehestikust on häwinenud ainult 90 protsent, on mädanenud mugulate protsent üle 40-ne. Wiimane asjaolu on seletataw sellega, et warajasel koristamisel on mugulate koor weel nõrk ja wigastuste tekkimine sünnib üsna kergesti. Wigastatud koore kohalt aga pääsewad mädanikku tekitawad eosed kergesti mugulatesse. Hiljem muutub mugulate koor paksemaks ja wigastusi sünnib wähem ja seetõttu ei pääse haigusidud mugulaisse.

Jõgeva Majandusühisus hakkab riigile wilja ostma.

Nagu kuuleme, on Riigi Wiljafalwe ja Jõgeva Majandusühisuse wahel sõlmitud leping, mille järele Jõgeva Majandusühisus hakkab tänawu sügisel riigile wilja ostma walitsuse poolt määratud hindadega ja tingimustel. Põllumehed saawad majandusühisuse kaudu nüüd oma wilja ära anda igal ajal, kuna riigi komisjonid ostawad wilja ainult kindlaksmääratud päewadel.

Nagu kuuleme, olewat Riigi Wiljafalwel ka mõnede teiste majandusühisustega seesugused kokkulepped sõlmimisel.

Pull wigastas Saaremaal karjapoissi.

Laimjala wallas wigastas tige pull reedel raskesti Saare lastekodu kaswandikku Lembit Kiwi, 13 a. wana. Poiss oli läinud karjamaale ja hakanud pulli kepiga narritama. Tigedaks muutudes tungis pull poisile kallale, paisates ta maha.

Kui poiss tahtis pulli eest põgeneda, sõõstis loom talle uuesti kallale. Poiss jäi püksirihma pidi sarwede külge ning loom tõstis ta õhku. Rihm katkes ja poiss kukkus rängalt maha.

Kolm pidalitõbist paranes.

Kuudal wabastati terwenenud leeprahaigeid.

Läänemaal, Märjamaa lähedal asuwas Kuuda leprosooriumis waatas neil päewil leeprahaigeid üle riiklik komisjon, kuhu kuulus ka Tartu Ülikooli prof. Paldrock. Kuigi leeprahaigusest paranemisjuhtumeid esineb wäga harwa, siis tänawuse ülewaatuse tulemustest tuleb märkida, et leprosooriumi rawialustest koguni kolm tunnistati terweteks ja lubati lahkuda leprosooriumist ja asuda jälle oma igapäewase töö juurde. Nendeks õnnelikkudeks osutusid Liisa Preema, Ida Nõlwand ja Mari Tõeste.

Eesti eeskujuks kogu maailmale.

Rohkesti ühiseid jooni Taaniga.

Jutuajamine Eestis viibiva Taani ajakirjaniku Kai Schou'ga.

Taani juhtiw ajakirjanik K. Schou, kes wiibib juba kolmandat nädalat Eestis ja kes wõeti wastu Wabariigi Presidendi K. Pätsi poolt, awaldab alljärgnewalt oma muljeid Eestis nähtu kohta.

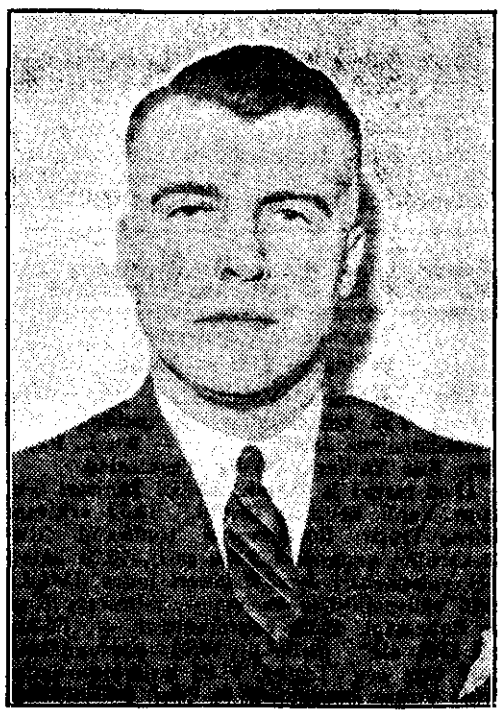

Kopenhaageni „Extrabladti" toimetaja K. Schou.

See on mul nüüd kolmas külaskäik Eestisse kolme aasta kestel ja kui on elupäewi, siis ei jää see wiimaseks.

Minu esimesel külaskäigul 1935. aasta suwel, olin Eestis kõigest kolm päewa, kuid sellest jatkus küllaldaselt elawa huwi tekkimiseks. Tagasi koju pöördes, alustasin otsekohe tookord sõlmitud sidemete kindlustamist ja püüdsin — niipalju kui see oli wõimalik mõlemat maad lahutawa kauguse juures, — jälgida teie maa poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist arengut. Mida rohkem õppisin tundma Eestit ning eesilasi, seda wõimsamaks muutus soow weelkordseks külaskäiguks.

Wõimalus seks awanes käesolewa aasta juunis, millal mul oli wõimalus elada kaasa teie elumusiandwat, impofantset laulupidu. Kahjuks tookord polnud mul wõimalik jääda kauemaks siia kui 2—3 päewaks, kuid ma otsustasin juba siis, et weeban oma seekordse suwepuhkuse Eestis. Mulle ei jatkunud sellest, et nägin rahwast pidupäewal, tahtsin näha teda ka igapäewase töö juures, et n. ö. kaasa elada seda, kuidas loodi uut Eestit.

Pean ütlema: ma ei pettunud. See, mida ma kolm aastat tagasi südamega tundsin, on nüüd kristalliseerunud selgeks ja kindlaks arusaamiseks. Eesti on minu silmis — millest olen korduwalt kirjutanud Taani lehtedes —

eeskuju kogu maailmale,

eeskuju, mis peaks olema teada kogu maailmale.

Oma seekordsel külaskäigul oli mul wõimalus näha Eesti majandust õige mitmekülgselt. Külastasin mitut talu, nii wanatalusid kui ka asunikke, nägin Kuusiku katsejaama, Kehtna kodumajanduskooli, jõukat Wõhma kanti ja moodsat eksporttapamaja. Wõtsin osa teie uue, modernse ning uhke tselluloosiwabriku awamisest Kehras ja peale selle õppisin tundma kaht suuremat põlewkiwitööstust. See kõik kokku oli huwitawam, mida ma üldse olen näinud laias maailmas.

Mõningad päewad weetsin ka Pärnus, kus elasin rannahotellis, mille sarnast meil Taanis üldse ei leidu.

Kui weel lisan, et sõidan ka Tartu ja olen saanud kutse Eesti suurema hõberebaste-farmi külastamiseks, siis wõin öelda, et ma

pole kuski weetnud nii õpetlikku suwepuhkust kui nüüd Eestis.

Mind on kõikjal wõetud wastu suure südamlikkuse ja wõõrastelahkusega. Arwan, et wõin nüüd oma esmakordsel siinkäigul instinktiiwselt tekkinud sugulustunnet põhjendada juba lähemalt: Oleme, niihästi eestlased kui taanlased, wabad inimesed wabal pinnal. Omame ühesugust mentaliteeti, lihtsust ja head tuju. Me ei poolda suuri sõnu, praalimist, waid peame lugu tööst. See kõik on mulle silma paistnud talumajapidamisi külastades. Kuidas nad üksteisele sarnanewad — eesti ja taani põllumehed! Nad wõtawad külalise wastu keset tööd, lihtsas riides, wõib-olla palja jalugi — kuid sellegipoolest loomulikult ja wõõrastewastuwõtlikult. Ei unustata hetkeks, et nad on isandad ja peremehed, waatamata nende lihtsale wälimusele. Nii see on ka meil Taanis ja nii see on hea. Oma tubli talupojaskonna õlule on Taani ehitanud oma praeguse õnneliku olukorra.

Eesti omab sama rahulist, waba ja demokraatlikku alusmüüri nagu Taanigi.

Minu suurimaks soowiks on, et palju-palja minu kaasmaalast tuleks Eestisse, et tutwuda maaga, mis ei oma üksi kauneid wanu linnu ja ehitisi, waid ka inimesi, kelle seas taanlane end otsekohe tunneb nagu kodus. Meil on aastasadu olnud palju rahutuid kokkupuuteid, loodame, et meil saab tulewikus olema õige palju rahulist tegemist teineteisega.

Terawilja kokkuost laieneb.

Vilja ülesostjate trikke.

Käesolewal nädalal algab terawilja kokkuost, mida teostab Riigi Wiljasalw ka suuremates maakeskustes. 5. sept. algab kokkuost Jõgewa raudteejaamas ja Ahja raudteejaamas, 7. sept. algab kokkuost Mustwee raudteejaamas, Puka raudteejaamas, Järwa-Jaani raudteejaamas ja Lihula raudteejaamas, 8. sept. algab kokkuost Antsla raudteejaamas.

Seni töötawad, alates 1. sept. kokkuostupunktid Tallinna sadamas, elewaatori juures, Tartu raudteejaamas, Wiljandis, Waksali tän. 36, Rakweres, Waksali tän. 34 ja Pärnus, Põhja tän. 4. Kõik eelmainitud kokkuostupunktid on awatud hommikul kella 8—4 p. l.

Püsiwad punktid eelmainitud keskustes töötawad niikaua, kuni wilja küllaldaselt kokku tuleb.

Nende tegewuse lõpetamisest kuulutatakse eraldi hiljem. Kui tekib wajadus uute kohalseiswate wilja kokkuostupunktide järele, siis kawatsetakse neid edaspidi awada.

Septembri teisest poolest hakkawad tõõle ka liikuwad wilja kokkuostu toimkonnad, millised sõidawad läbi kõik meie raudteewõrgu. Nende tegewusse asumisest Riigi Wiljasalw kawatseb teatada edaspidi.

Kui walitsuse poolt otsustati wilja kokkuostu küsimus, siis kerkis üles mõte tasuda põllumeestele kokkuwõetud wilja eest ühispankade kaudu. Hiljem aga on sellest mõtest loobutud ja igale

wilja toojale makstakse saadaolew summa sularahas otsekohe kohapeal.

Praegu on ilmnenud nähe, et mõõda maad sõidawad ringi wilja ülesostjad ja meelitawad põllupidajaid müüma oma rukist odawama hinnaga kui riik maksab. Selleks kasutatakse mitmesuguseid trikke. Üks neist on, et seletatakse, et riigile wilja müües tuleb raha kauemat aega oodata, kuna ülesostja maksab aga otsekohe. Et säärane seletus ei ole mitte õige ja riik tasub wilja eest ka sularahas, on meil eelpool juba märgitud.

Tuli häwitas Petserimaal rehe.

Kogu tänavune rukki- ja ristikheinasaak jäi tulle.

Reede hommikul süttisid Petserimaal Järwusuu wallas talupidaja Andrei Kurepõllu rehi ja rehealune, mis põlesid maani maha. Reheall oli kogu käesolewa aasta rukkisaak, 10 koormat, mis ootas peksmise järjekorda. Samuti oli reheall 10 koormat ristikheina, mis kõik häwis tules.

Tuli algas rehehoonest ning wõib arwata, et sai seal alguse reheahjust, kuna eelmisel õhtul oli ahju köetud. Tuld märkasid esimestena naabertalus elawad inimesed, kes teatasid õnnetusest pererahwale. Mõlemad hooned olid peagi üleni leekides. Tuli ähwardas tungida edasi ka teistele lähedalasuwatele hoonetele.

Kiiresti informeeriti asjast Wärska tuletõrjet, kes sõitis kohale mootorpritsi ja 2 käsipritsiga. Tubli töö tõttu õnnestus tule lewimist teistele hoonetele takistada. Rehi ja rehealune põlesid aga maani maha. Omaniku kahju on 1000 krooni ümber. Rehi ja rehealune olid kindlustatud wäiksema summa eest. Rukis ja ristikhein oli kindlustamata. Tulle jäi ka mitmesugused põllutööriistu.

Belgia kuningas sõitis Shweitsi.

Kuningas Leopold sõitis neil päewil Shweitsi, kust ta sõidab edasi Itaaliasse, et külastada oma õde Itaalia kroonprintsessi.

Navarrole. Ja kuidas ta kirja uuris kümme korda, lause-lauselt, täht-tähelt. Suurepärane lugu. Juurdlus teeb üllatawaid edusamme. Seal oli alles hiljuti Hammerlingi teadaanne wahejuhtumist Bendiri mänguklubis, ja nüüd, kõigi üllatuste tipp: Sofie Lersner ja see brasiillane.

Jastrow ei teadnud aimatagi, kui suuresti kannatas Franziska Koch, kes istus tema wastas ja näis muutunud weelgi kõhnemaks ja kartlikumaks. Komissar ei pannud tähele tema läbipaistwate, haprate sõrmede wärisemist, kui ta wõttis selle kirja oma käekotist wälja, ei näinud sügawaid rõngaid tema silmade all, mis kõnelesid murest, unetuist öist, südametunnistuse piinast. Kell kolm öösel ta oli tõusnud üles, et kummuti laekast wõtta ristikuju, mida ta hoidis seal punasest nahast kastikeses. Selle ristikuju ta oli seadnud enese ette, oli laskunud põlwili ja pannud käed kokku. Ja kui ta siis tõusis püsti, oli temale nagu kellegi poolt antud kindel käsk: et ühtki sammu jätta astumata, mis wõiks awastada Juani mõrtsuka.

„Tänan teid, preili Koch," ütles Jastrow. „Luban enesele konfiskeerida selle kirja..."

Franziska ajas oma sinised silmad pärani, nagu püüaks ta ärgata oma sisemisest wõistlusest ja rahutusest. Üllatawalt peene häälega ta lausus: „Tema oli ikkagi minu peigmees, härra komissar... Ma ei taha ju wäita, et ta oleks selle daami wastu aumehelik olnud. Aga lõppude lõpuks, eks iga mees ise tea, kelle wastu ta wõib enesele midagi lubada ja mida nimelt."

Peanoogutusega komissar saatis ta ära ja sulges ukse.

„Neetud palju tööd täna," ütles ta enesele, tõmmates laualt lähemale blokk-kalendri päewatöö kawaga. Ta niisutas huultel pliiatsi otsa. „Jällegi tuleb töötada kuni hilisööni. Noh, eks see kulu mulle ka ära. Igatahes märgime üles: Proua Lersner, juba täna..."

24.

Fritz istus wäikese laua juures ja sõi wõileibu — sigaretid ta oli juba pannud walmis. Ta waatas läbi trellitatud akna wälja, kust ta nägi natuke taewast. Päike oli loojenemas, trellide wari ronis mööda seina kõrgemale.

Korraga ragises midagi ja raske rauduks awanes. Wäljas koridoris Fritz nägi seiswat pikakaswulist kuiwetanud walwurit Himmelreichi ja tema taga Jastrowit.

„Palun, ärge laske end eksitada," tähendas Jastrow, astudes lähemale. „Ma näen, adwokaat Lersner on kaunis helde hoolitsema teie toitluse eest."

„Noh, seda söögiisu rikutakse meil mõnigi kord hoopis ära."

„Muidu ei ole millegi üle kaewata?"

„Ei, härra komissar, tänan — esmaklassiline asutis, see teie oma, seda ei saa salata. Eriti mis puutub teenimisesse: suurepärased härrad, wastutulelikud, tähelepanelikud, ei unusta kunagi sulgemast uksi."

„Wäga hea." Jastrow naaldus seinale ja seadis oma jalad risti.

„Tõesti?" Sofie pööras end ümber tüdruku poole. „Ja mis ütles minu abikaasa?"

„Tema imestus ei olnud mitte wäike, nagu armuline proua isegi wõib arwata. Härra doktor tahab täna õhtul ise seda meest luurama hakata."

„Imelik tõepoolest." Sofie pani kammi käest. „Teie oleksite pidanud juba warem juhtima sellele tähelepanu, Anni."

„Olen ikka püüdnud hoolitseda selle eest, et kõik oleks rahulik. Nii mõnigi juba on saanud seda tunda... Ja praegu weel, kus härrastel ilma selletagi on olnud küllaldaselt rahutuid päewi... Kõige rohkem on mul kahju härra doktorist. Pooled ööd läbi ta könnib ikka edasi-tagasi..."

„Minu abikaasa?"

„Ma kuulen ju härra doktorit oma toa kohal ülal... Kui see oleks minu teha, ei hakkaks ma selle Fritzu pärast mitte nõnda muretsema — on ta ju waid üks jooksukoer, ja milline weel — noh!" Ta tegi niisuguse näo, nagu tahaks ta wihjata, et ta wõiks jutustada wäga palju, kui ta ainult seda soowiks.

Sofie jäi istuma leentooli, jällegi üksi, pea toetatud kätele. Õõkuue warrukad olid libisenud käsiwartelt alla. Kui ema astus sisse, et soowida temale head ööd, tänas ta ema weel kord, et see oli täna olnud nii lahke tema wastu — ja siis tal oli hea meel, et see wana inimene oli jällegi läinud. Ainult üksi olla!

Toas walitses suur waikus. Lühikest aega kostis weel alt köögist tasast kolinat — ja siis oli, nagu magaks sügawat und kogu maja. Üles jääda, mitte uniseks muutuda, walwel olla! Waikus tema ümber oli nagu warjutaoline olend, kes näis seiswat otse tema kõrwa juures. Ta pööras oma pea ja kuulatas. Ei kihku ega kahku. Kapp nurgas nagises. Tema mees oli talle küll pikalt ja laialt jutustanud Fritzust, aga toatüdruku teadaandest mitte üht sõnagi. Kas siis nende wahel oli katkenud igasugune, ka wiimne side? Wõi tahtis mees teda säästa?

Ta wõttis öökingad jalast ja läks muusikatuppa. Kuu, mis seisis otse akna wastas, heitis laia ribana oma walgust põrandawaibale ja mustale klawerile.

Peitnud end eesriiete taha ta pidi ootama weel kaua.

Majades ümberringi kustus üks tuli teise järele. Hõbedane kuu, mis nüüdsama alles oli seisnud kõrgel mändide kohal, wajus kiiresti madalale. Weel ta joonistas oma wärisewate kiirtega puuokste warje asfaltitänawaile. Ornalt wajus öö edasi.

Korraga lähenes keegi majale teiselt poolt tänawa ääreset. Üks mees. Kübara serwad alla tõmmatud, nägu polnud näha. Pikkamisi ta tuli otse aiawärawa ette, pööras oma pea wasakult paremale, nähtawasti terawalt silmitsedes järjekorras iga üksikut akent alumisel majakorral.

Sofie seisis hinge kinni pidades.

Mees astus wärawa juurest kaugemale ja kõndis paar korda edasi-tagasi. Tema liigutustest Sofie wõis tunda, et tegemist oli noore mehega. Ta awaldas sellist muljet, nagu ei oleks tema asi kõigiti puhas. Oma käed ta hoidis kuuetaskuis ja pea ta langetas kõheldes alla. Siis ta kadus tänawanurga taha, ei jäänud aga sinna kauaks, waid ilmus uuesti

Wabatahtlikuna sõjawäeteenistusse astumisest.

Wastus lug. nr. 5 ja 14.934. Wabatahtlik peab olema wähemalt 17-aastane ja oma terwise ja kehaehituse poolest kõlblik riwiteenistusse. Palwe tuleb esitada hiljemalt 5. sept. 1938. a. wastawale sõjaringkonna staabiülemale, lisades juure allloetletud dokumendid wõi tõestatud ärakirjad:

1. Wanust tõendaw dokument.
2. Haridust tõendaw dokument.

3. Tunnistus politseilt, et wabatahtlik ei ole wahi- ega walwealune ja et ta ei ole kohtu poolt karistatud mingisuguse karistusega, mis ei wõimalda riigiteenistusse astumist.
4. Wanemate wõi hooldajate wõi eestkostjate tõestatud allkiri selle kohta, et nad nõustuwad paluja wabatahtlikuna ajateenistusse astumisega.

5. Wallawalitsuselt wõi politseijaoskonnalt saadaw „Teateleht". Palwes tuleb märkida, millal soowitakse astuda teenistuse ja missugusesse wäeossa. Merewäkke wõetakse wastu 1. now. k. a. Autotankide rügementi käesolewal aastal enam ei saa.

Üleaajateenijaks astuda soowijal tuleb esitada palwe wastawa wäeosa ülemale, lisades juure eelloetletud dokumendid ja lisaks: teenistuslehe ärakiri, 2. sõjawäest wabastamise tunnistus, 3. oma käega kirjutatud lühike eluloo kirjeldus. Üleaajateenijalt nõutakse wähemalt 6-kl. algkooli haridust. Sama on maksew ka piiriwalwe teenistuse astujate kohta.

Wastus lug. nr. 5867. — Naba songa all tuleb mõista olukorda, kus sooled on wälja tunginud kõhukoopast naha alla naba piirkonnas. Nimetatud wea puhul on hobuse tööle tarwitamine raskendatud, eriti raskemate wedude jaoks. Kodusel teel pole wõimalik tähendatud wiga rawida. Küll on soowitaw aga wiia hobune Tartu ülikooli wõi siis Harjumaa loomarawilasse, kus hobusele wastaw operatsioon tehakse. Ka jaoskonna loomaarstidel on raske seda operatsiooni teha, kui puudub rawila ruum. Suuremalt jaolt annab operatsioon häid tulemusi.

Wastus lugejale 3385: 1) Eraldatud popsikoha omaniku surma korral läheb koht üle tema pärijatele, kui see teisiti pole määratud maakorralduse komisjoni otsuses. Koha planeerimine ja kinnistamine wõib wiibida ja see popsile wõi tema pärijatele kasutamist ei takista. Wõlgu jäänud ajutist renti kuni ostmiseni ja kinnistamiseni wõib peakoha omanik sisse nõuda tsiwiilkohtu korras, kuid wälja tõsta ja maad talu külge tagasi ei saa. Mis tingimistel, kas igaweseks wõi ajutiseks (popsi surmani jne.) koht on eraldatud, waadake maakorralduse komisjoni otsusest, kui seda ei tea. 2) Ühiskarjamaad on õigus kõigil kaasomanikel wõrdselt kasutada ja seepärast pole üksikutel kaasomanikutel õigust ilma k õ i g i nõusolekuta seal oma tarbeks karjakopleid aedadega eraldada, wastasel korral wõib aedade mahalõhkumist tsiwiilkohtu korras nõuda iga üksik kaasomanik, kui ta selleks kuidagi nõusolekut pole andnud. 3) Praegu kuulub Wõrtsjärwes kalapüügi ainuõigus oma kaldariba laiuselt kuni poole järweni juriidiliselt kaldaomanikule, kuid nue kalapüügiseaduse maksmahakkamisega alates 1. jaanuarist 1939. a. on Wõrtsjärwes õigus kalu püüda k õ i g i l Eesti Wabariigi kodanikel Põllutööministeeriumi määrustes ettenähtud aegadel ja püügiriistadega, mis määrused ka praegu juba maksawad ning Wõrtsjärwe kaldaomanikudele kohuslikud on.

Wastus lugejale 14.007: Laskeriista pidamise loa saamiseks tuleb palwe esitada prefektile, kes otsustab selle täiesti oma äranägemisel, kas luba anda wõi mitte. 18-aastasele jahipüssiloa andmine ei ole keelatud, kui loa paluja küllalt arenenud ja usaldusväärne on ning tal jahimaad omanduseks wõi renditud on. Peale jahipüssi loa prefektilt tuleb wallawalitsusest wõtta weel jahitunnistus, mida wõib anda isikule wanadusega wähemalt 18 aastat. Essjoones räägige laskeriistaloa saamise wõimalusest oma rajooni konstaabliga, kellelt harilikult andmeid ja arwamisi Teie isiku kohta enne loa otsustamist prefektuuri poolt päritakse.

Wastus lugejale 26726: Kas käesolewal juhul koeraomanik wastutab koera poolt tee peal katkihammustatud jalgrattakummi eest, oleneb ligemalt asjaoludest. Põhimõtteliselt on koeraomanik wastutaw, kui ta teadlikult tigedat koera pidas ja Teie millegagi koera ei ärritanud.

Brasiilia eestlased otsivad tööd.

Lasterikkad perekonnad ei leia korterit.

Wälis-Eesti ühingu ruumes peeti reede õhtul Brasiiliast saabunud eestlaste koosolek. Kohal oli 40 Brasiilia eestlast. Koosolekul kõnelesid koju saabunud eestlased oma esimestest muljetest ja muredest töö ja peawarju otsimisel.

40 Brasiilia eestlase hulgast polnud 12 weel leidnud tööd. Mitmed on end registreerinud tööbörsides, kuid tulemusteta. Parketipanemise oskustööline kurtis, et teda registreeritud tööbörsil ainult kui lihttöölist. Maalritel olewat töö leidmine wäga raske, kuna kohalikud maalritöölised on koondunud artellidesse ja wõõrsilt tulnud meeste wastu ollakse umbusklikud. Üldse ei tahetawat Eestis tunnustada oskustööliste wälismail omandatud kogemusi ja nõutawat tunnistusi, milliseid wälismail ei tunta. Paar Brasiilia eestlast on katsunud saada tööd ka põlewkiwikaewandustesse, kuid seal pole neile tööd leitud.

Kerge pole Brasiilia eestlastel olnud ka korteri leidmine. Johannes G r a u r o c k ja Nikolai S ä k k, kellel mõlemal suured perekonnad, elawad seni weel omaste juures. Majaperemehed pole neid seni korterisse wõtnud, mõnes majas nõutud mitme kuu üüri ette äramaksmist, teisal jälle mööbli äraostmist.

Üksikutele perekondadele on annud ühekordset toetust Sotsiaalministeerium ja wähemal määral ka Wälis-Eesti ühing. Koosolekul lubati Wälis-Eesti ühingu poolt astuda samme Tööliskoja ja Majaomanike koja kaudu, et wõimaldada tööd ja peawarju Brasiilia eestlastele.

Suurem osa Brasiiliast koju tulnud eestlastest on siiski juba leidnud töö ja korteri. Üldiselt on muljed kodumaast peale 13-aastast äraolekut kõigil head ja seni tööta jäänud mehed loodawad mõningate pingutuste järele leida oma oskustele wastawat tööd.

Raadio saatekava.

Kesknädal, 7. september.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. 7.25 hommikukontsert (helipl.). 8.15 hommikupalvus Jaani kirikust — õp. L. Raudkepp. 8.35 Tallinn ja Türi: Turuteated.

17.50 teated ja reklaam. 18.00 kontsert Giuseppe Verdi helitöist (helipl.). 19.00 arhivaar Helene Treial: Rootsiaegsed teedeolud Riigi Keskarhiivi andmeil (ERKA sari). 19.20 külaskäik valsimeistri Josef Lanneri juure (helipl.). 19.40 välispoliitiline vestlus — toimetaja Henno Rahamägi. 20.00 soovikontsert — „Rõõmsalt läbi elu" (helipl.). 20.40 päevauudised. 21.00 õige aeg. Teated. 21.08 koloratuur-laule. Paula Virgas (sopran). 21.25 Türi: Põllutöökoja lambakasvatuse eriteadlane agr. K. Jaama: Lambakasvatuse päevaküsimusi. 21.40 Türi: Põllumajanduslikud teated 21.25 Tallinn ja Tartu: Heliplaate. 21.50 lastevanemate veerandtund: Õilme Ploompuu: Kes on lapse kasvatajad? 22.05 muusika õhtuks. Corso-trio. 22.55 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated.

Neljapäev, 8. september.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. 7.25 hommikukontsert (helipl.). 8.15 hommikupalvus Jaani kirikust — kand. B. Bluum. 8.35 perenaistele. 8.40 turuteated.

17.50 teated ja reklaam. 18.00 mudilastele. K. Ristikivi jutuke „Kui kass ja koer õppisid lugema". 18.20 Eesti koorilaule (helipl.). 18.45 majanduslik ringvaade — toimetaja Leo Grandberg. 19.00 balletimuusika. RR orkester, juh. P. Nigula. 19.40 E. Kattemaa: Loomad öösel ja hämaras I. 20.00 romantiline muusika. RR orkester, juh. P. Nigula. 20.40 päevauudised. 21.00 õige aeg. Teated. 21.05 viis minutit tervisele — dr. med. M. Kask (Tartust). 21.10 soololaule. Artur Rinne (bariton). 21.30 „Täbar olukord, eks?" W. Maughami jandi „Viktoria" ainetel kuuldemänguks seadnud Albert Üksip. 22.10 Corso-trio mängib. 22.55 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated.

E. Vilberg Riigikohtu abiprokuröriks.

Wabariigi Presidendi käskkirjaga on kohtukoja abiprokurör Erich W i l b e r g nimetatud Riigikohtu abiprokuröriks ja Tallinna ringkonnakohtu abiprokurör Juhan W i i l i p kohtukoja abiprokuröriks.

nähtawale, jäi aga pooleldi ühe põõsa warju seisma, nagu uuriks ta sealt midagi.

Sofie ei julgenud end liigutadagi. Mees seal all sammus nüüd üle tänawa teisele poole, tõstis aga järsku oma pea, nagu aimaks ta, et teda wargsi waadeldakse. Hetkeks sattus tema nägu, kaabuserwadega mitte enam warjatud, heleda tänawalambi walgusesse.

Sofie taarus kohkudes. See nägu —!

Tema käed haarasid kramplikult eesriidest kinni, sõrmed muljusid riiet, hoidsid seda huulte juures.

Aga ta ei kiljatanud. Ta seisis nagu uimane.

22.

Aadressbüroo uksed awati. Wiimaks ometi!

Sofie oli tulnud sinna liiga wara. Minutid näisid tunnipikkustena —.

„Soowiksin saada teateid, kas on siin Berliinis registreeritud keegi Günther Waldhausen." Temale ulatati küsimusleht, ta täitis selle.

Siis ta ootas. Kõndis edasi-tagasi, kogu aeg wõttes oma kinnaste nööpe lahti ja pannes neid jälle kinni.

Hall koridor oli pikk, minutid oodates weelgi pikemad. Tulijate ja minejate sammud lõikasid walusalt temale kõrwu.

Luuk awati uuesti. Sofie astus kähku selle ette. Ei, Günther Waldhausenit ei ole Berliini elanike hulgas leida.

See ei wõi ju ometi nõnda olla! Pikkamisi sammub Sofie trepist alla. Siis ta jääb seisatama, käsi trepipuul — pettunult, segaselt. Hetkeks tal on tunne, nagu ei seisaks ta sugugi siin, waid oma isaliku õpetaja Waldhauseni majas Brüsselis — muusikariistade segane sumin nende häälteseadmisel kostab läbi seinte, ühe altwiiuli pikk, wärisew, erutaw toon —.

Ta tõmbab käega üle lauba. „Kuidas tulin ma siis korraga Waldhauseni nimele?" hüüab ta waljusti. „Mu mõtted ei ole mitte enam koos..."

Ta pöördub tagasi, kirjutab aadressbüroos luugi juures uue sedeli ja saab selle warsti tagasi pika aadressiga. Põlwed lööwad nõrgaks, õnnetunne ähwardab hinge kinni matta —.

Siis ta ei sammu enam, waid lendab otse treppi mööda alla, nõnda et seinad wuhisewad tema silmade eest mööda. Warsti pärast seda ta istub juba oma autos tüüri taga, külmalt, kainelt, selge peaga. Ta ei teagi seda, et laup on kaetud higitilkadega, et ta süda peksab nüüd weelgi waljemini. Kärsitult ta kihutab oma autoga läbi linna, kihutab mööda kõikidest, kes liiguwad tema ees.

Kas siis kogu see möödunud aeg nende Berliini üürimajade ja kaugete sõbralikkude rõdude wahel weel kord tõuseb tema ette, kutsudes käskiwalt teda?... Petit Sabloni wäljak Brüsselis, marmorist ausambad. Ta ootab Juani, muusikamapp kaenla all. Ja kakskümmend kaheksa wäikest pronksist kuju. Ja ema sile, pehme, ümmargune käsi silitab tema pead. Tänawa hele hõõglamp, otsekui jaapani latern mändide keskel, ja see nägu —!

Ikka jälle takistab tema sõitu punane tõkketuli tänawa kohal. Ja üks

weoauto ees ning weel teine. Sofie toetub istme serwale, kummardudes kaugele ette, laup surutud wastu tuuleklaasi, nagu jaksaks tema kärsitu tõttamisiha tõugata weoautosid edasi. Tol korral kui Juan siin Berliinis äkitselt teda nimepidi hüüdis, — pärast seda kui ta aastaid ei olnud sellest mehest midagi enam kuulnud — ja siis seletas, et temal olewat midagi ütelda ja Sofie pidawat tulema Potsdami waksali ootesaali, ka tol korral oli Potsdami tänawal liiklemistakistus. Juan näis temale palju aastaid jäänud wanemaks. Käed nii kõhnad, ainult weel luud, karwased käed, meheliku, jämedate siniste soontega. Surnud. Wäike kuul!

Punase tule asemele tuleb roheline. „Kähku, kähku," hüüab Sofie enesele. Ta toetub endiselt waid istme äärmisele serwale, tal hakkab külm. Herkulese kaew, antikwariaadid, postkontor. Postkontor de Groenendalli awenüül, kuhu Juan saatis algul temale kirju. Kuidas hüüti seda parki seal läheduses? Suur park. Emal on ikkagi õigus: ikka saab inimest weel aidata. Ka nii raske süüga inimest, nagu seda on tema, Sofie. Ei, kuidas oleks weel üldse wõimalik abistada temasugust? Seal on näiteks Hinrichs, kellel on weel sada tuhat wiissada marka ja kes milgi tingimusel ei taha wekslit pikendada. Kuidas tuli nüüd temale järsku meelde sild Bois de la Cambre'is?

Wittenbergi wäljak. Lipud kaubamajal, plats lilledega üle külwatud. Roosid ja roosid. Kui Juan tõi temale tohutu roosikimbu, sadasid tumepunaseid roose —.

Jälle ta waatab aadressbüroost saadud sedelit. Igasugusele, ka kõige alandawamale tulewikule rahulikult wastu minna, kui ainult minewiku asjad olekssid kord lõplikult ära õiendatud. See seisab ainuüksi sinu käes. Kui sa tõesti oled walmis wastu wõtma kõike, mis tulewik toob, miks sa siis ei könele Edmundiga?

Jällegi majad, majad. Siin kusagil peaks elama onu Bernhard. Ka tema ei taha kauemini enam oodata. Selle näruse saja wiiekümne marga pärast. Tol korral oli Juan ähwardanud, et kui tema raha kätte ei saa, siis ilmub ühes ajakirjas artikkel, — noh, küll ta mõistab isegi, eks? Aga kui õieti mõelda, mida kõike wõib tulla ette juba siis, kui Franziska tõesti wiib kirja politseisse? Walsud ülekuulamised hommikust õhtuni, ja edasi — wahistamine, eeluurimiswangla. Ja tema mees ei wõtagi siis teda enam tagasi. Kui oletada seda kõige pahemat juhtumit: niipea kui ta jälle saab wabaks, ta hakkab andma klaweritunde.

Elada ilma Edmundita? Ta surub oma käed kokku. Edmund... Parem üldse mitte elada, kui elada ilma temata.

Berliini tänaw, Charlottenburg. Sofie wiskab wiimse pilgu sedelile. Ta on kohal.

23.

„Nõnda. Ja nüüd, palun, kirjutage sellele protokollile alla," ütles Jastrow ja lükkas akti Franziska Kochi ette.

Tõepoolest, pidi nägema kriminaalkomissari, kuidas ta hoidis oma sõrmede wahel seda kirja, mis Sofie oli oma meeleheites kirjutanud Juan

Mida oli näha Tallinna näitusel.

Tänavune näitus suurem kui eelmisel aastal.

Üllatusi elusloomade osakonnas.

Suigloomade osakond rikkalikum kui kunagi varem. — „Eesti Lihaeksport" näitab peekonsigade sorte. — Tori hobuste ja hollandi-friisikarja erinäitus.

Elusloomade osakond tänawusel Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi näitusel pakub näituse külastajaile mitmekülgseid üllatusi. Eriliſt tähelepanu wäärib

hobuste osakond,

kus Tori Hobuste Tõuselts esineb Tori noorhobuste erinäitusega. Tori riiklik hobusekaswanduſ paneb wälja terwe rea sugutäkke ja märasid koos järeltulijatega. Peale selle on Tori tõugu hobuste wäljapanekuid H. Leik'ilt Wiljandimaalt ja Kuremaa riigimõisa torihobuste sugulawalt. Wiimane esineb näitusel kune hobusega.

Weiste osakonnas

on filmapaistwaks sündmuseks Eesti hollandi-friisi tõugu noorkarja ja järglaste erinäitus, millise korraldab Eesti Hollandi-friisikarja Kaswatajate Selts. Teatawasti on hollandi-friisikarja lewik kõige suurem Harjumaal ja selle tõu esindus on näitustel alati täielik. Hollandi-friisikarja wäljapanekutega esinewad H. Sirkel Jõelehtme wallast, J. Põhjakas Raasiku wallast, A. Seiman Kurna wallast, W. Roots Jõelehtme wallast, J. Kuuskmann Jõelehtme wallast, A. Ots Nehatu wallast, W. Semiskar Kurna wallast, A. Dehn Jõelehtme wallast, Saku majapidamiskool, M. Piperal Rae wallast, J. Ots Rae wallast, A. Weelma Kurna wallast, J. Reinholm Peningi wallast, Tallinna linna Lehmja mõis, E. Paimal Sane wallast, H. Keewallik Keila wallast, O. Lõwi Keila wallast, J. Kullo Harku wallast, J. Tui Harku wallast ja Kohtuministeerium Harku mõis.

Seakaswatuse alal

esineb tänawu esmakordselt elussigade näitusega ühing Eesti Lihaeksport, pannes wälja peekon- ja pekisigade erirühmad. Näitusel awaneb seakaswatajaile hea wõimalus jälgimiseks, missugused peawad olema peekonsead ja millise seatüübi eest saab rohkem raha. Eesti Lihaeksportdi peekon- ja pekisigade wäljapanek asub „Esto" pawiljoni taga ja selles on esitatud sead neljas rühmas. Esimesse kuuluwad heatüübilised peekonsead, teise — pakſud peekonsead, kolmandasse — lahjad peekonsead ja neljandasse — pekisead.

Lambakaswatuse alal

esineb rida wäljapanekuid Shropshire'i puhast tõugu ja segawerd lammaste alal. Wäljapanekutega esinewad A. Allsok Sane wallast, J. Arnwald Wääna wallast, E. Tummeltan Kernu wallast, J. Kuljo Harku wallast, O Meer Kurna wallast, L. Steinberg Lagebilt, J. Ott Kiin wallast, W. Kruus Peningi wallast, Eb. Randoja Kurna wallast, J. Tui Harku wallast, W. Aupere Sane wallast, J. Seenurm Kuiwajõe wallast ja J. Tomingas Kolga wallast.

Sulgloomade osakond

tänawusel näitusel kujuneb suuremaks kui kunagi warem. Ainult sugukann ja -kukki esineb näitusel üle 400 pea, arwamata nendele juure hanesid, parte, kalkuneid, tuwisid, wausid ja kanaarilinde. Eriliſt tähelepanu äratab nelja kanade sugulawa esinemine, kelleks on Alma Ristikiwi walgeleghorni tõug Pääskülast, Imastu inwaliidibekodu roobailendi tõug, L. Hunnins Habasalt ja D. Arronet Tallinnast. Kõikide sugulawade kanade kohta on näitusel esitatud ka toodangunandmed, kuna kõik kanad kuuluwad indiwiduaalkontrolli alla.

Peale selle on

elusloomade osakonnas

esitatud rohkesti kodujäneseid, karusloomadest nutriad, rohkesti koeri, siberikaſs, kaks kilpkonna ja meresiga.

Osa näitusel esinewaid weiseid oli kohale toodud juba reede õhtuks, kuid suurem osa saabus neist kohale öösl wastu laupäewa ja laupäewa hommikul. Seetõttu waliſes elusloomade osakonnas laupäewa hommikul kibe askeldamine, kuna awamiseks oli tarwis kõik korda seada.

Taimekaswatuse ala on esitatud laialdaselt.

Maaparanduse, rohumaade kultuuri ning heinakaswatuse osakonnas esineb tänawusel näitusel üldsummas 35 wäljapanijat. Laupäewa hommikuks oli osa wäljapanekutest suudetud juba korraldada, kuna ülejäänud wäljapanekute juures käis weel hoogne korraldamistöö.

Eesti Riidu ja Karjamaa Arendamise Ühingu poolt on pandud wälja komplekt wiljakärbiste mudeleid ning samuti ka eeskujulike karjakoplite mudelite komplekt. Esitatud on ka ülewaatlikke tabeleid ja diagramme rohumaade kultuuri ning heinakaswatuse alal.

Wäljapanekutega esinewad siin weel **eeskujulikumad maaparandajad** Nehatu wallast — Gustaw Ojap, August Milk ja Aleksander Allik.

Edasi on wäljapanekuid — Aleksander Rooperelt ja Juhan Lantilt Kurnast, Juhan Määdolt ja Martin Kummilt Raelt, Jüri Tallenhofilt Kodilast, Oskar Laurimaalt ja Hans Kõrtsinilt Raplast, Aleksander Heinweelt ja Joh. Meresmaalt Inglistest, Paul Eenraidilt Alawerest, Otto Jänesselt, Woldemar Kruusilt ja Willem Krassilt Peningilt, Lembit Lehiselt Kohilast, Juhan Raidmalt Hagerist, Johannes Kullolt ja Juhan Tuilt Harkust, Juhan Härmalt Rawilast, Jakob Tomingaselt Kolgast, Hans Wentserilt Märjamaalt, Jaan Weedamilt Weliselt, Johannes Walkilt Piirsalust, Gustaw Tomingaselt Albust, Kaarel Tammelt Hagerist, Hans Pappelilt Peningist, Johannes Riimannilt Kohilast, Johannes Perelt Jõgisoolt ning Jaan Seenurmelt Kuiwajõelt.

Seemne- ja sordiwiljakaswatuse osakonnas on suuremaks wäljapanijaks **Eesti Seemnewilja Ühisus,** kellel näitusewäljakul oma alaline pawiljon. Esitatud on peamiselt kõrsheina seemneid, mis kaswatatud seltsile kuuluwates Jõgewa, Luunja, Niitwälja, Nõmmiku, Sandla ja Putkaste seemnekaswandustes. Nagu selgub, on tänawune kõrsheina seemne saak tunduwalt suurem kui eelmisel aastal ning samuti on seeme ka kwaliteedilt parem. Näitusel on pandud wälja ka mitmesuguseid omakaswatatud tera-, juur- ja aedwilja seemneid.

Eesti Kartulikaswatajate Ühingu wäljapanekute hulgas äratawad tähelepanu kartulisortide kollektsioon ja preparaadid kartulikaswatuse alal. Siin on pandud wälja ka kohutawam kartulite röömik — Colorado mardikas mudelina umbes 10-kordses suuruses ning kolm mardikat purgis, nii et näitusekülastajad saawad selle röömikuga kõigiti tutwuneda. Huwitawad on ka kartulikaswatust ja -kaubandust selgitawad diagrammid.

Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi wäljapanekud seemne- ja sordiwilja kaswatamise alal on esitatud seltsi oma katsewäljakul, mis rajatud loomade lahtrite taga asuwasse näitusewäljaku ossa. Siin on esitatud söödapeedi, porgandi, naeri ja kaalitaimi ning kartulisorte. Need kõik on külwatud kewadel 8. mail.

Edasi esinewad selles osakonnas wäljapanekutega: Aleksander Roopere ja Juhan Lant Kurnalt, Paul Eenraid Alawerest, Juhan Raidma Hagerist, Joh. Tomingas Kolgast, Leon Talisoo Raplast, Ado Kõrgemets Nõwalt, Hugo Tawast Allikult, Kaarel Tamm Hagerist ning Särewere k. põllumajapidamine.

Põldtaimekaswatuse osakonnas on wäljapanekuid registreeritud 17, kusjuures mitmekesisemaid wäljapanekuid on Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsilt oma katsewäljakul. Seal on esitatud söödakapsaid, põld-ube, soja-ube ja herneid.

Wäljapanekuid on selles osakonnas weel Alfred Weinlalt, Hans Idelilt ja Martin Kummilt Raelt, Rudolf Aaspalult Pikewerest, Hans Pappelilt Peningilt, Joh. Talkopilt Alawerest, Jaan Rootsilt ja Juhan Lantilt Kurnast, August Milkilt Nehatust, Lembit Lehiselt Kohilast, Joh. Tomingaselt ja Jakob Tomingaselt Kolgast, Särewere koolilt, Johannes Riimannilt Kohilast, Juhan Reidmalt Hagerist ning Otto Raidilt Alawerest.

Aiandusse osakond on esitatud wõrdlemisi rikkalikult. Tähelepanuwäärsemaid wäljapanekuid on siin samuti **Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsilt,** mis asuwad seltsi oma katsewäljakul näituseplatsil. Esitatud on mitmesuguseid wiljapuid, marjapõõsaid, samuti ka mitmesugust aedwilja. Eriti paistawad silma aga suurepäraselt kaswanud sibulad.

Rohuteadlaste kõsa poolt on esitatud oma katseaias kaswatatud rawimtaimi. Kogu on üsna rikkalik ning annab kujuka ülewaate selle ala arendamisest Eestis. Selgitawaid andmeid leidub ka wäljapandud tabelites.

Wäljapanekuid on weel — **Eesti seemnewilja ühisuselt** oma pawiljonis Tallinnast, Otto Kramerilt, Henn Jermakoffilt, Martin Koplilt ja Tallinna ümbruse aiandus-mesindusringilt, Jaan Jürgensonilt ja Edgar Saupõllult Raelt, August Lunkurilt Tuhalaanest Wiljandimaalt, Netty Tomingaselt ja Minna Tomingaselt Harju-Kahalast, Jaan Rootsilt Kurnalt, Feliks Laidonerilt Wõrust, Johannes Raitsilt Kawildast, Tartumaalt ning Heinrich Uusmetsalt Leebikust.

Taimekaitse osakonnas on seekord wälja pandud ainult **Eesti Seemnewilja Ühisuselt** — kogu taimekaitse wahendeid ja **Eesti Põlewkiwitööstuselt** — wiljapuu karboliineumi.

Wäetusainete alal on esitanud mattsekaid ja huwitawaid wäljapanekuid **Tshiilisalpeetri põllumajanduslik büroo.** Näitushoone ühte ossa on paigutatud siin terwe peenar suuri loomapeete, mis wäetatud tshiilisalpeetriga. Edasi on wäljapanekuid selles osakonnas weel **Stickshoff-Syndikat'ilt** mitmesuguste katsete kohta lubisalpeetri, nitroforka ja teiste wäetusainetega. **Kaalt agronoomilise büroo** poolt on pandud wälja wäetuskatseid kaalisooladega. **Leon Talisoolt,** Raplast on wälja pandud wäetuskatseid sooheinamaal.

Palju uusi masinaid.

Suurimaks osakonnaks Tallinna põllumajandusnäitusel on masinate wäljapanek. Kui esimese pilguga näitusewäljakut waadelda, siis paistab igal pool silma niiwõrd rohkesti masinaid, nagu siin muid wäljapanekuid üldse ei oleksk. Masinate laialdane wäljapanek on tingitud sellest, et meie põllumajandus sammub järjest edasi mehhaniseerimise teed ning masin peab asendama inimese töökäsi. Praeguselgi näitusel on mitmepalgeliselt näidatud, milliste wahenditega seda mehhaniseerimist saab teostada.

Eesti Tarwitajate Keskühisus on uudiskaubana toonud wälja kartuliwõtmismasinaid, millede tüüpi on möödunud aastaga wõrreldes tublisti täiendatud. Samuti on uudiseks lüpsimasin, mille tegewust hakatakse näitusel demonstreerima. Niisugune lüpsimasin on muuseas tarwitusel ka Peaminister K. Eenpalu talus. Edasi on ETK-l oma wäljapanekute hulgas uudisena linakitkumismasin, peale selle traktoreid, rohu- ja wiljaniitjaid ning laialdases walikus kõiki põllutööriistu ja -masinaid.

Tallinna Eesti Majandusühisus on paljude teiste põllutöömasinate kõrwal wälja pannud uuelaadse kartuliaurutaja silo walmistamiseks, mille täielik komplekt maksab 1200 krooni. Samalaadne komplekt on wälja pandud ka Eesti kartulikaswatajate ühingu poolt. Edasi paistawad Tallinna Eesti Majandusühisuse wäljapanekute hulgas silma otstarbekohased seemnewilja puhastamise masinad, traktorid ja põllumajandusele odawa küttejõu poolest sobiwad diiselmootorid.

Krulli wabrik sammub esirinnas kodumaal toodetud põllutööriistade ja masinate poolest, kusjuures nüüdki on esitatud mitmeid uudiswäljapanekuid. Nii on seal näha 2-hobuse-kartuliwõtjaid, Eesti alles nüüd walmistama hakatud traktoriatru, ristikuhõõrujaid ja muid põllutööriistu. Uudiseks on tänawu ka wäike ja lihtne kondipurustaja, mis maksab kõigest 20 krooni, kuid kondijahu walmistamiseks on kanapidajaile wäga otstarbekohane.

Tartu Eesti Majanduse Ühisus on wälja pannud rohkesti Lanzi masinaid, uudiseks on seal lihtsatüübiline kartulipesemismasin.

Estoklandi wäljapanekute hulgas seisab aukohal moodne töömasin — kombain, mis on Ameerika tüüpi ja maksab 3800 krooni. Teine kombain on wälja pandud **W. Lausseni firmal,** mis on toodud Ameerikast ning mille sarnane tüüp on tarwitusel ka Maapanga presidendi dr. Johansoni talus. Edasi on Laussenil esitatud palju sooharimise riistu.

Wäljapanijaid põllutööriistade alal on rohkesti ning kõiki neid ei jõua loetledagi. Suuremaist wäljapanijaist on weel kaubamaja **A. Willberg** ja samuti **W. Tõnisson** Tallinnas. Rakwere põllutööriistadewabrik **Lõhmus ja Pojad,** mis on töötanud juba 15 aastat, on tänawu esitanud õige rohkel arwul põllutööriistu, peamiselt atru ja äkkeid.

Uudiseid ehitusmaterjalide alalt.

Ehitusmaterjalide alalt Tallinna põllumajanduse näitus pakub rohkesti huwitawat.

A.-ſ. Esimene Eesti Põlewkiwitööstus on pannud wälja rohkesti ehituste juures tarwitatawaid aineid. Nii näeme tema wäljapaneku juures asfalt-emulsiooni, mida wõib kasutada nii teede juures kui ka katusepapi katmisel ja isoleerimisel; peale selle on teisi immutusaineid ja lakke.

A.-ſ. Kunstkiwi Tehas esitab kodumaa sawist katusekiwe, milline uue artiklina hakkab lewima meie turul, ja diatomiidist isolatsioonkiwe, millised kodumaa toodetena esmakordselt ilmuwad meie turule. Diatomiidist kiwid on ühed paremad soojuse kui ka kõla isolatsiooni wahendid, ning neile ennustatakse suurt tulewikku.

Inf. Arroneti poolt esitatakse „Siporex" kiwe, mis on ka omamoodi kerge ehituskiwi, mis wõimaldab ehituse juures ka teatud kulude kokkuhoidu.

Fa. Mietens näitab isoleer- ja ehituspaate „Celotex" ja tõrwawaba katusepappi „Barusin". **AEG** poolt on suur kogu elektriga töötawaid majatarbeid ning tööriistu. Neon-walgustuse seadeid esitab **Nykanen & Ko.**

Naised on usinasti walmistunud näitusele.

Näitushoone nr. 2 wõtab oma alla naiskäsitööd, samuti on siia paigutatud osa meeskäsitöid. **Naiskäsitööde** alalt on õige rikkalik wäljapanek, kus torkab silma rohkesti mitmesuguseid telgedel kootud esemeid ja waipu. Eriti jõudsasti näib meil arenewat pärsia tehnikas waibatööstus, palju ilusaid waipu, milledest mõned mõõtudelt otse üllatawad, kaunistawad suure pawiljoni seinu.

Telgedel kootud esemete juures äratab imestust, kui kaugele meil juba on arenenud kodukäsitöö ja oskus kasutada huwitawais kombinatsioonides willast, linast ja takust lõnga. Palju ilusaid ja efektseid esemeid leiame siit kodude kaunistamiseks.

Üks suurimaid wäljapanekuid on Marie Rosimannuselt, kes on iga aasta esinenud rohkeartwulise ja wäärtusliku wäljapanekuga. Ta esitab mitmesuguseid telgedel kootud esemeid: akna- ja uksekesriideid, telgedel kootud waipu, diiwanikatteid jne. Silma köidawad sulatwad wärwikombinatsioonid. Suurema koguga telgedel kootud esemeid esitab ka S. Potral, paistes silma eriti mööbliriietega. Paljude teiste wäljapanekute hulgas tuleb weel esile tõsta Olga Willemsoni willaste kangaste, kleidi- ja ülikonna-riiete kogu, peamiselt maa jaoks, Marie Wiiki mööbliriideid jt.

Linda Riisbergilt on suur kogu willasest lõngast pärsia tehnikas põimitud waipu, H. Petersonilt kogu rahwariideid käsitelgedel kootud materjalist täiskaswanuile ja lastele.

Mitmekesine wäljapanek on ka Tallinna Naiskutsekooli Lõpetajate Ühingu Eraõppetöökojalt, nimelt ilusaid esemeid kangakudumise alalt, nagu mööbliriideid, waipu, laudlinu, rahwuslikke rõiwaid ja mitmesugust pesu. Pesu, walmistatud peamiselt silmuskoelistest kangastest, on ka Ella Tomsonilt.

Meeskäsitöö alalt pakub näituse külastajaile palju huwi rakenduskunstnik O. Tammeraidi wäljapanek hõbeõõlgedest, preesidest, kettidest ja teistest rahwuslikest ehetest. Kõik esemed on walmistatud O. Tammeraidi ateljees peamiselt tema enese poolt. Ehted on kopeeritud wanade rahwuslikkude ehete järele, millised O. Tammeraid omab rohkem kui 1000-esemelise kogu. Ehete kõrwal esitab O. Tammeraid weel mitmesuguseid metalltöid, nagu küünlajalgu jne.

Meeskäsitöö alalt leidub weel mitmesuguseid wäljapanekuid, nagu puust iluasju, puust majapidamise tarbeid, kunstsarwetooteid, mitmesuguseid sawiasju jne. Märkimist wääriwad tööstus „Lukno" puust esemed, mis esindasid Eestit ka Berliinis.

Kodumajanduse alal äratab eriliſt tähelepanu Kodumajanduskoja praktiline wäljapanek, mis peaks huwitama iga näitust külastawat perenaist: kogu eeskujulikku köögimööblit, kogu eeskujulikku köögipesu ja kogu perenaise tööriietust — tööpüksid, töökittel, tööpõll ja perenaise peakate. Wäljapanekut selgitawad wastawad joonised, tabelid ja pildid.

Ajakiri „Taluperenaiselt" on oma tegewust selgitaw ja kirjeldaw wäljapanek.

Kas Ameerika segab end Euroopa sõtta?

Ameeriklased soovivad, et prantslased ja sakslased saaksid sõpradeks.

ETA. Pariis, 5. septembril. (DNB.) Pühapäewal awati Pointe de Grave'is Bordeaux' lähedal mälestussammas Maailmasõjas langenud Ameerika sõduritele. Mälestussamba awamisel Prantsuse wälisminister Bonnet pidas kõne, milles ta tõstis eriti esile Prantsuse-Ühendriikide relwawendlust Maailmasõjas ja sõprust mõlema riigi wahel. Bonnet seletas mun seas, et mida rohkem wäheneb kaugus Euroopa ja Ameerika mandrite wahel tehnika arengu tagajärjel, seda rohkem on ameeriklastel õigust tegelda Euroopa probleemidega. Prantsusmaale piisab sellest, kui ta wõib kindel olla normaalsele liidule Ameerikaga. Mis puutub Tshehhoslowakkia probleemi, siis Bonnet loodab, et suure wastutustunde alusel mida peawad omama Berliini ja Praha walitsused, ning Suur-Britannia ja Prantsusmaa tiheda ja lojaalse koostöö alusel wõidakse kõrwaldada rasked hädaohud, mis hõljuwad Kesk-Euroopa kohal. Prantsusmaa jääb igal juhul truuks sõlmitud paktidele ja lepingutele, püüdes teostada kõiki oma kohustusi. Prantsuse-Ühendriikide sõprus on ajaloos juba tõendanud, et ta wõib õigluse wõidule wiia. Mõlema rahwa palawaimaks soowiks on, et see sõprus suudaks kindlustada ka rahu maailmas.

Seejärele kõneles Ühendriikide suursaadik Bullit, kes toonitades korduwalt Ühendriikide-Prantsuse sõprust seletas, et praegu ei wõi keegi ütelda, kas Ameerika segab end tulewasse sõtta. Tulewikusõjas ei ole ühtki wõitjat. Wõitjaks jääb waid surm. Kui Euroopas peaks puhkema sõda, siis sellele saab waadata ainult kui sõjale ühel mandril asuwate wendade wahel. Kas on wõimatu, et prantslased ja sakslased saaksid sõpradeks? Oli kord aeg, kus paistis wõimatu olewat, et Inglismaa ja Prantsusmaa wõiksid sõpradeks saada. Kord oli ka aeg, kus paistis wõimatuna sulatada üheks rahwaks Põhja-Ameerika riigid, ütles Bullitt.

Piirivalveülem kindral A. Kurvits Lätis.

Piirivalveülem kindral A. Kurvits wiibib praegu Lätis, kus ta tutwuneb Läti piirivalwe korralduse ja tegewusega. Ühtlasi wõttis ta pühapäewal osa Läti piirivalwe aastapäewa pidustusist. Tagasi Tallinna jõuawad piirivalwe juhid keskнädalal.

Pildil: Kindral A. Kurwits (wasakult teine) Läti siseministri Gulbise juures; Läti siseministrist paremal seisab Eesti piirivalwe ülema abi kol. A. Engmaa ja äärmisena wasakul Pärnu piirivalwe rajooniülem kapten R. Pärlist. Tagaplaanil suur president K. Ulmanise maal.

Wallaametnikud koonduwad kogudesse.

Vastav põhikiri hakkab uuest aastast maksma.

Vallasekretäride selts pidas peakoosolekut.

Pühapäewal toimus kaitseliidu Tallinna malewa õppesaalis Wallasekretäride Seltsi üleriiklik peakoosolek, millest osa wõttis umbes 100 wallasekretäri. Koosoleku awas seltsi esimees R. Saare, mille järgi koosoleku juhatajaks waliti Laupa Järwamaalt.

Esimehe poolt ettekantud aruandest 1937. a. kohta selgus, et seltsil on olnud tulusid ja kulusid 444 kr. Edasi märgib esimees, et möödunud maksmapandud wallaametnike palkade alammäärad on enam-wähem wastuwõetawad.

Seltsil on olnud möödunud aastal 256 liiget, kuid Petserimaalt mitte ühtainustki.

Aruanne jäetakse aga peakoosoleku poolt wastu wõtmata, kuna rewideerimisel leiti kassaaruandes mõningaid puudusi, mispärast juhatusele ülesandeks tehakse neid puudusi selgitada ja alles selle järele esitada aruanne peakoosolekule wastuwõtmiseks.

Edasi kinnitatakse 1938. a. eelarwe 450 kr. tasakaalus ning määratakse liikmemaksuks wallasekretäridele 3 kr., kutseliistele abidele 2 kr. ja kantseleiametnikele 1 kr. aastas.

Seltsi uude juhatusse waliti kinnisel hääletamisel R. Saare Wirumaalt, E. Wares Wiljandimaalt, A. Linikoja Harjumaalt, A. Sokk Tartumaalt ja J. Maripuu Saaremaalt, kuna M. Liiwak Harjumaalt jääb juhatusliikme kandidaadiks. Rewisjonikomisjoni walitakse A. Takk, Sallaste ja prl. Uus ning neile 2 kandidaati.

Pikemaid möttewahetusi tekitas

wallaametnike kogu asutamise küsimus.

Ses küsimuses esines ettekandega Wõisiku walla sekretär E. Wares, tutwustades koosolijaid põhikirja kawaga.

Wallaametnike kogu põhikiri astuks jõusse 1. jaanuarist 1939. a.

Peale mõnesuguste wähemate täienduste tegemist tunnistas koosolek põhikirja kawa ühel häälel wastuwõetawaks.

Edasi awaldati koosolijate poolt soowe, et wallasekretäri kutse omanikud tunnistataks wõrdseiks praegu nõutawa omawalitsuse sekretäri kutse omanikega, et ei korraldataks uusi omawalitsuse sekretäri kursusi ja eksameid enne, kui on selgunud wallasekretäride arw, kes jääwad waldade reformi puhul kohata, et waldade reformi puhul wallandatawaile kutselistele wallasekretäridele wõimaldataks mõnd teist wastawat teenistust, et kutsega wallasekretäridele antaks samasugused õigused teenistuse alal, nagu seda näeb ette linnasekretäride kohta ins.

Lõpuks otsustati üksmeelse heakskiiduga saata terwitustelegrammid Wabariigi Presidendile, Peaministrile ja siseministrile.

Meie kodud annawad meie ühiskonnale ilme

Pühapäewal, 4. augustil, peeti Põltsamaal 19. põllumajanduslikku näitust, kus toimus ka kohaliku perenaiste seltsi lipu õnnistamine. Samal päewal oli Kolga-Jaanis kõikide *seltskondlike organisatsioonide poolt korraldatud* rahwuspäew ning lõikuspidu, millega kohalik maanaiste selts tähistas oma 10-aastast tegewust. Neist pidustusist wõtsid osa ka siseminister R. Weermaa, Kodumajanduskoja esinaine proua L. Eenpalu ja põllutööministri abi dr. E. Terasmäe.

Siseminister R. Weermaa ja pr. L. Eenpalu jõudsid Põltsamaale kell 10.30. Neid wõtsid wastu põllutööministri abi dr. E. Terasmäe, Wiljandi maawanem M. Hansen, prefekt J. Wares, riigiwolikogu liige H. Laur, Põltsamaa linnawanem G. Kold ja teised kohalikud juhtiwad tegelased.

Pärast lühikest peatust Põltsamaa uues koolimajas siirduti kohe näitusplatsile, kus aukülalisi wõeti wastu terwitusmarsiga. Noorkotkad olid riwistunud spaleeriks. Kodumajanduskoja esinaisele annetati lilli.

Näitusplatsil oli ette nähtud

lõikuspüha ja perenaiste seltsi lipuõnnistamise aktus,

mis algas kell 12 awamänguga orkestrilt. Aktuse sissejuhatawad sõnad ütles näituse juhatuse esimees J. Põldra, mis peale waimuliku kõne ja lipuõnnistamistalituse pidas kohalik õpetaja J. Rebane.

Siis astus suurte kiiduawalduste saatel kõnetooli

Kodumajanduskoja esinaine pr. L. Eenpalu.

Proua L. Eenpalu kõne wõeti üle 2000-päise rahwahulga poolt wastu suurte kiiduawaldustega ning põlwepikkune pisike plika ulatas maanaiste juhile kimbu lilli.

Orkester esitas mõningad kontsertpalad, mille järele sõna wõttis põllutööministri abi dr. E. Terasmäe, kes andis näituse juhtidele ja kogu Põltsamaa ning selle ümbruse rahwale edasi

põllutööminister A. Tupits'i parimad soowid ja terwitused.

Oma kõnes dr. E. Terasmäe puudutas mõningaid meie põllumajanduse põlewamaid probleeme.

Siseminister R. Weermaa ja Kodumajanduskoja esinaine pr. L. Eenpalu lahkusid Põltsamaalt kella kahe paiku.

siirdudes Kolga-Jaani,

kuhu jõuti poole kolmeks.

Siin oli kirikla kõrwale püstitatud auwäraw, mille juurde oli külaliste wastuwõtmiseks riwistatud kõik kohalikud seltskondlikud organisatsioonid oma lippudega — arwult üle 30.

Pärast terwitusi, esitlemisi ja aukompanii paraadi wastuwõtmist siirduti pastoraati, kus iga ese ja iga samm jutustab meile Eesti rahwuslikust suurmehest — Willem Reimannist.

Kell pool neli algas Kolga-Jaani kirikla pargis

rahwuspäewa aktus,

mille sissejuhatawad sõnad lausus Soosaare wallawanem Jakob Koris, kes meenutas Willem Reimani suuri teeneid rahwusluse õhutamisel, kinnitades, et Kolga-Jaani rahwas jätkab seda õilsat traditsiooni.

Seejärele pidasid waimuliku talituse kohalik õpetaja Kobala ja Rakwere õpetaja Abel.

Peokõne pidas siseminister R. Weermaa.

Siseministri hoogsale kõnele järgnes hünn.

Sõna wõttis ka Wiljandi maawanem M. Hansen, kes kõneles eestlase wisadusest ja töötahtest.

Aktus lõppes ühislauluga „Õnnista Sa Eestit", mille järele siirduti ühises rongkäigus langenute mälestussamba juurde, kus asetati maalasse warisenud kangelaste mälestuseks pärg. Kõneles malewkonna pealik A. Waher.

Silmamarjahaigus Eestis wähenenud.

Üldbalti silmaarstide päev Tartus lõppes. — Järgmine kokkutulek toimub Kaunases 1941. aastal.

Pühapäewal lõppes Tartus wiies üldbalti silmaarstide päew, mis algas laupäewal. Osawõtt päewast oli elaw, kuna oli tulnud rohkesti silmaarste ka Lätist ja Leedust. Soomest wõttis päewast külalisena osa sõjawäehaigla silmaosakonna juhataja dr. Aia, kes oma sõnawõtus awaldas lootust, et ka Soome arstid edaspidi loowad tihedama kontakti Balti silmaarstidega.

Ettekandeid päewal oli rohkesti. Dr. Apin Riiast käsitas rohelise kae ja sellega seotud sotsiaalset küsimust, kuna nimet. haiguse tagajärjel tuleb esile rohkesti pimedaksjäämisi, siis on haiguse rawil ka oma sotsiaalne tähtsus. Ka wäheneb kõrdinaatamise tagajärjel silmanägemine, mis wõib samuti sotsiaalselt küllaltki tähtsat osa etendada, kui sellele warakult tähelepanu ei pöörata.

Dr. Kuriks, Eestist, peatus silmamarjahaiguse seisundi juures Eestis, kriipsutades alla, et nimetatud haigus on meil tunduwalt wähenenud, kuna meie sotsiaalsed olud on paranenud.

Päewal wõeti wastu põhimõtteline otsus, et edaspidi, loodakse päewade korraldamise jaoks alaline presiidium, kuhu kuulub iga maa wastawa õppetooli professor. Auliikmena presiidiumi waliti Tartust prof. emer. E. Blessig.

Järgmine päew peetakse Kaunaises 1941. aastal.

Prof. E. Tarwel kõneles Eesti ajaloost.

Ajalooteaduste rahvusvahelise komitee presidendiks valiti prof. Leland USA-st

8. rahwuswahelise ajaloolaste kongressi eel peeti Zürichis Ida-Euroopa ajaloorganisatsioonide föderatsiooni konwerentsi, kust Eesti poolt wõttis osa ajalooliste teaduste rahwuswahelise komisjoni Eesti komitee esimees prof. P. Tarwel, Wiimane, kes waliti ka föderatsiooni juhatusse Eesti poolt, esines konwerentsil ettekandega, kus käsitles Eesti rahwustunde ja kultuuri arengut ärkamisajast kuni iseseiswumiseni, peatudes eriti käesoleva sajandi algul walitsenud olukordadel.

Ühtlasi kongressi ajal peab istungeid ajalooteaduste rahwuswaheline komitee. Oma esimesel istungil konstateeris komitee, et ajaloouurimus kõikides maades on rõõmustawalt elawamaks muutunud, eriti aga Ida-Euroopas ja Kaug-Idas. Uute liikmetena wõeti wastu Hiina, Watikan ja Jirimaa, nii et nüüd komiteesse kuulub 44 maad. Komitee juures töötab erikküsimuste alal 26 toimkonda. Peale muu tahab komitee edaspidi õhutada senisest rohkem sõjaajaloo-uurimist, rahwuswahelise kaubandusajaloo, rooma õiguse ja Kaug-Ida ajaloo tundmaõppimist. Senise presidendi prof. Temperley (Cambridge) asemel waliti uueks presidendiks prof. Leland Põhja-Ameerika Ühendriikidest. Sellega loodetakse saada suuremat majanduslikku toetust komitee tegewusele Põhja-Ameerikast, ja nüüd juba wõis komitee lackur teatada suurest rahalisest kingitusest, mida komiteele on teinud Rockefeller Foundation.

Järgmise, 9. rahwuswahelise ajaloolaste kongressi kohaks tegi Itaalia walitsuse nimel prof. Volpe ettepaneku walida Rooma linn, lubades korraldada sel puhul suurejoonelisi näitusi, nii et kongress seisaks seal wana Rooma impeeriumi ja ladina-kultuuri wägewa demonstratsiooni tähises. Prof. Volpe ettepanek tuleb weel lõplikule otsustamisele, kuid on kaunis kindel, et Itaalia ettepanek wastuwõtmist leiab.

Hist.

Soome metsamehed Virumaal.

Tutwuti Rakvere ja Roela metskondadega ning põlevkivitööstustega.

Pühapäewa warahommikul saabusid Rakwerre Soome metsameeste ekskursioonist osawõtjad, arwult 24, kes saabusid Helsingist Tallinna laupäewal. Ekskursioonist wõtawad osa Soome tuntumad metsamehed, eesotsas konsul Emil Westerisega. Soome külalisi saatsid metsainspektor Wester, riigi metsatööstusest hr. Keerdoja, Tartu ülikooli professorid Mathiesen, Daniel ja Weermets. Rakweres liitusid ekskursioonega weel Rakwere metsaülem Kull, abi Liiwak, metsnik Düüna ning kons. Suuroja. Wälja sõideti omnibusel Rakwerest Piirale, kus tutwuti puukooliga ja taimeaiaga, siis Roela metskonda Mähka wahtkonda, kus waadati wanemat kaswumetsa ning nooremaid metsakultuure. Ka Põlula metsandikuga tutwuti ja sõideti siis Waeküla põllutöökooli, seal tutwuti kooli majapidamisega ning wõeti ühiselt lõunat. Õhtupoolikul käidi Sonda ja Kunda metskondades ning tutwuti lõpuks üsna põhjalikult Kunda tsemendiwabrikuga. Õhtul jõuti Rakwerre, kus peale õhtueinet Rahwamajas külalised asusid ööpuhkusele kahte magamiswagunisse, mis nende jaoks reserweeritud.

Esmaspäewal oli ette nähtud sõit Kiwiõli, Kohtla ja K.-Järwe põlewkiwitööstustesse, edasi Orule, Narwa ja Narwa-Jõesuhu. Teisipäewaks nägi kawa ette sõidu üle Jõisaku ja Ranna-Pungerja uuesti Roelasse ning sealt kaudu Rakwerre ja Tallinna tagasi.

Läänemaal äike ja vihm.

Haapsalus sadas ka täna hommikupoolel.

Haapsalu, 3. septembril.

Reede õhtul muutus Haapsalus ja Läänemaal ilm järsku jahedaks ja selle järele tuli äikesehoog, mis Haapsalust läks üle kella 11 ajal. Wälgusähwatused olid nii tugewad, et öö muutus kohati päris walgeks. Äikest saatis tugew sadu, mis kestis poole ööni. Laupäewa warahommikul hakkas uuesti wihma sadama. Sajuse ilma õõtu leidus Haapsalus wähe Tallinna näitusele sõitjaid.

Sigtuna väravad leitud.

Rootsi endise pealinna haruldased väravad Sofia katedraali ukseks Novgorodis.

Mõni aeg tagasi tõime „Uus Eestis" sõnumi ühest algatusest, mis taotles Sigtuna wärawate tagasihankimist Eestisse. Teatawasti tõid eestlased nimetatud wärawad kaasa sõjaretkelt Rootsi kas 1187. wõi 1188. aastal, kui nad koos kurelastega hävitasid seal Rootsi pealinna Sigtuna. Seni aga ei olnud weel mingit lähemat selgust nende wärawate saatuse kohta ega teatud, kas need üldse on kuski säilinudki.

Meie sõnumist on saanud aga wastawad asjahuwilised ringkonnad õhutust ning wastawate uurimuste põhjal on nüüd tehtud enam-wähem kindlaks, et meie esiwanemate kuulsalt sõjaretkelt kaasatoodud wärawad ei ole siiski kaotsi läinud, waid on säilinud kuni tänaseni.

Need wärawad on nimelt Wenemaal, Nowgorodi linnas. Nad on tammepuust, kolm ja pool meetrit kõrged ning on kasutamisel Sofia katedraali uksena.

Sofia katedraal Nowgorodis on ehitatud umb. aastal 988. Kui see puust ehitus ühe tulikahju järele ajawahemikus 1015—1052 ära põles, käskis suurwürst Wladimir Jaroslawowitsh selle jälle üles ehitada, nüüd aga juba põllukiwist, telliskiwist ja kiwiplaatidest ning nimelt tolleaegse Konstantinoopoli kuulsa Sofia katedraali mustrite järele, kusjuures ehitusmeistriks oli kreeklane. Aja jooksul sai uus kirik ometi palju kannatada, kuni see (1893—1900) taas restaureeriti. Enamlaste Wenemaal wõimule tulles wiimased seni ei ole Nowgorodi Kremlit selle Sofia katedraaliga lammutanud, ning nii näeme seda kirikut ta ilus weel tänapäeval seal säilinuna.

Nowgorod, ka Naugart ja Nowerden ning muinasskandinaawia Holmgardiks wanasti hüütud, oli aastal 864 wiiking Ruriku ajukohaks, kes ühes Sineuse ja Truworiga tollal Wenemaad walitses. Nowgorodist sai warsti Wenemaa tähtsamaid kaubanduskeskusi, eriti kaubawahetuses Läänega, ja rootsi keelt räägitakse iseseiswa „Härra Suur-Nowgorodi" juhtkonnas weel palju sajandeid pärast Ruriku saabumist sinna. Mis ime siis, et Nowgorodis küllap käisid ka eestlased ja wastupidi — Nowgorodi rootsi ja wene soost kaupmehed näit. jälle Eestis. Ka olid nowgorodlased sõjaliselt kordusvalt eestlaste liitlasteks, nagu nad sageli aga ka truudusetust awaldasid ja meie maad rüüstasid. 12. sajandi esimesel poolel Rootsi pealinna Sigtuna — wene allikail ka Sagtunaks hüütud — wõimud telliswad ühelt sakslasmeistrilt Saksamaalt oma linnale wägewad tammewärawad, lastes need ühtlasi katta kunstipäraste pronkstahwlitega. Neid pronkstahwleid on arwult 48 ja selleartwulistena on nad säilinud tänapäewani mainitud Sofia katedraalis Nowgorodis. Pronkstahwleil leidub kolm stseeni Wanast Testamendist ja 23 Uue Testamendi aineil, kuna ülejäänud 22 tahwlile on kunstnik allegoorilisi j. m. kujutlusi loonud, seejuures ka ladinakeelset teksti wahele paigutades. (Arwatawasti 15. sajandil on wenelased neile lisandanud slaawikeelseid tekste).

Püha Sofia kirik Novgorodis, mille ukseks Rootsi endise eestlaste poolt hävitatud pealinna Sigtuna väravad.

Kuhu Eestis sõjakäigult kaasatoodud Sigtuna wärawad paigutati, pole muidugi teada, nagu pole lõplikult kindel, kuidas need siit Nowgorodi sattusid. Ühed oletawad, et wenelased omakordsel sõjakäigul Eestisse need wärawad saawad siit endi waldusse taas sõjasaagina. Aga nimelt wõimatu pole ka see, et need wärawad eestlaste poolt wenelastele müüdi, kuna rootsi soost nowgorodlaste juhtkonnal tingimata ei puudunud huwi oma päriskodumaa pealinna wärawate wastu.

Kuid nii wõi teisiti satuwad Sigtuna wärawad Nowgorodi, kus need siis warsti tammewärawad, lastes need ühtlasi katta kunstipäraste pronkstahwlitega. Neid pronkstahwleid on arwult 48 ja selleartwulistena on nad säilinud tänapäewani mainitud Sofia katedraalis Nowgorodis. Pronkstahwleil leidub kolm stseeni Wanast Testamendist ja 23 Uue Testamendi aineil, kuna ülejäänud 22 tahwlile on kunstnik allegoorilisi j. m. kujutlusi loonud, seejuures ka ladinakeelset teksti wahele paigutades. (Arwatawasti 15. sajandil on wenelased neile lisandanud slaawikeelseid tekste).

Kuhu Eestis sõjakäigult kaasatoodud Sigtuna wärawad paigutati, pole muidugi teada, nagu pole lõplikult kindel, kuidas need siit Nowgorodi sattusid. Ühed oletawad, et wenelased omakordsel sõjakäigul Eestisse need wärawad saawad siit endi waldusse taas sõjasaagina. Aga nimelt wõimatu pole ka see, et need wärawad eestlaste poolt wenelastele müüdi, kuna rootsi soost nowgorodlaste juhtkonnal tingimata ei puudunud huwi oma päriskodumaa pealinna wärawate wastu.

Kuid nii wõi teisiti satuwad Sigtuna wärawad Nowgorodi, kus need siis warsti Sofia katedraali uksena ära kasutatakse, on ju need kristliku kunsti saawutused kristlikus waimus.

Walmistanud on need wärawad meister Riquinus Magdeburgis. Ning on huwitaw, et mõned saksa allikad ka räägiwad, nagu oleksid wene kaupmehed need wärawad Nowgorodi toimetanud.

Oleks küll üsna tarwilik, et meie wastawa teaduse ringkonnad asja wastu tarwilist huwi osutaksid ja küsimuse teaduslikule uurimise aluksid. Seda enam, et mõningail andmeil just praegu Nowgorodis on käimas wene üliõpilaste abil muinsuuurimised ja arheoloogilised kaewamised, millest wõib selguda weel muudki üllatawat, tähele pannes seda, kui tihedas läbikäimises olid meie esiwanemad muistsete nowgorodlastega.

Wohnjas keedetakse kurgedest seepi.

Wirumaa soolindude riiki ähwardab kadumine.

Wohnja külade ja metsandike wahel lainw soo, mis läheb Tapa külje alla wälja, on tõsisets linnuriigiks, mille tähtsamateks kodanikeks on kured ja metspardid. Kurenuhtlus Wohnjas on ju iga-aastane nähe, sest soo ei toida arwukat pikakoiwalist peret, eriti weel niisuguseil aastail, nagu seda on tänawune, kus põua tõttu marju wähe ja lindudel tuleb toidunappus kätte. Ent ka partegi on Wohnja metsajärwedes ja soolaugastes hulgana.

Jõudes Wohnja soo weerele ja astudes esimesi samme, ei oska nagu arwatagi seda linduderikkust, mida warjab endas metsatukadega waheldumisi kaetud sookamar. Kui aga mõnisada sammu astutud wetruwal soopinnal, tõuseb juba esimene kureparw kaginat tehes üles ja suundub edasi. Weidi aega tähelepanelikult jälgides wõib märgata soopinnal suuri kurekarju. Eemalt waadates jääb mulje, nagu kõnniksid

pesemata willaga lambad sool.

Walkjashalli-wärwilised kured näiwad sellistena. Kui satud parwele lähedale, tõuseb see üles ja ühtede kisa teeb ka teisedki tähelepanelikuks, nii et lähenemine sellest suunast neile pole siis enam mõeldaw.

Kureparwed on suured. Soo pealt kerkib wähemalt poolsada lindu korraga, ent niisuguseid parwi on palju. Kui aga kurgedel tuleb sõõgiaeg, s. o. kui minnakse warahommikuti, wahel ka pärast lõunat, põldudele, siis liituwad parwed kokku ja mõnisada lindu pole siin haruldus? Põllul on aga kured julgemad ja töötaw inimene wõib mõnekümne meetrini läheneda. Püssimees tawaliselt nii ligi ei pääse.

Kurgedel on praegu ka nooredki lennuwõimelised. Wanad on poegadele lennukunsti kätte õpetanud ja

wilunuh lenduritena tõusewad need samuti kui wanadki ikka õhku wastiuulu.

Raske on eemalt waadates üldse noort kurge wanast eraldada, niiwõrd täiskaswanud on nad.

Pardisugu Wohnja soodes on rikkalik. Neid pesitseb siin rohkesti Suurjärwes ja soolaugastes. Liikudes soos wõib näha järjest parwi üles tõusmas. Teraw wihin annab tõenduft, et parw jälle lendab üle pea, mis osutub ka õigeks, kui waadata üles. Järwel aga ujub

rohkesti noori ja wanu parte

ja jahimees waatab seda linduderohkust wesise suuga — ei tohi lasta. Riigimetsas jahilkäimiseks olgu wastaw luba. Eriti sügiseti on parte rohkesti, siis tulewad soosse ka merepardid. Tihedates parwedes katawad nad siis nagu pilw päikese, kui tõusewad mingist äkilisest praksatusest wõi pauguft lendu. Muide, ka rewolwritega on parte küütitud.

Kurejahti siinse ümbruskonna elanikud ei harrasta. Kure liha, kuigi seda ka süüakse, eriti pole siinseid jahimehi meelitanud, sulgede pärast ainuüksi ei tasu jahil käia, peaegi kui aega wähe. Üks kütt oli kord rajuilmal saanud kureparwele lähedale, kui see maas oli ja ei saanud tormi tõttu kiiresti startida. Ta kõmmutas siis maha 10 kurge. Kuna muud polnud kurelihaga peale hakata,

keetis ta kured seebiks.

Wohnja Suurjärwe ümbrus pakub aga warjupaika ka kitsedele. Ühel hiljutisel õhtupoolikul järwe ääre minnes wilksatas nende ridade kirjutajale kümne sammu kaugusel wastu kaks punakasprruuni metskitse. Palawate päewadega käinud nad järwel janu kustutamas. Kohalike elanike jutu järgi olewat neid soos hulgaliselt.

Linnuriiki ähwardab kadumine.

Mitte röövküttimine ei kaota linde, waid kümmekonna aasta eest kaewatud magistraalkraaw, mis suubub Tapa jõkke. Weepind on Suurjärwes langenud juba üle meetri wõrra ja praegu on wett wahest ainult pool meetrit. Juba kännudki paistawad weest wälja. Ka soo on mujaltki muutunud kuiwemaks. Kui kuiwenemine jätkub senises tempos, siis pole imestada, kui Wohnja kure- ja partideriik mõne aasta pärast on kadunud. Kuiwal maal kured ja pardid ei elutse.

Paide staadion elukeerises.

Ka supelemine käib weel täie hooga, kuna wesi on soe.

Õpilaste linna saabumisega on tekkinud suuremat elewust ka Paide staadionil, kus iga päew wõib näha askeldamas õppursportlasi jalgpalliga, kuuliga, kettaga ja odaga. Samal ajal on ka basseinis ja selle kallastel tekkinud uut elu, kuna noored naudiwad weel hoogsalt weemõnusid. Wesi on weel üsna soe ja Paide „supelhooaeg" kestab hoogsalt.

Silmas pidada tuleks aga wastawatel ilmkutel ja asutistel silda, milline wiib staadioni teel üle jõe. See näib olewat üsna küürakas ja armetus seisukorras. Kodukaunistamise mõttega sobiks wist küll täielikult, kui see sild saaks lähemal ajal uuendatud. ja eriti kalliks ei tohiks see ka minna.

Paide perenaiste kooremured.

Ikka sagedamini wõib kuulda wiimastel aegadel Paides kurtmisi majaperenaiste ringkondades, kusjuures walulapseks ei ole miski muu kui mitmesugusel kujul tarwitataw — koor. Kurdetakse kohwikoore wesidust, wahukoor ei minewat üldse wahule ning seistes tekkiwat wesi koore alla. Halbu sõnu peab kuulma ka hapukoor.

Kuna kurtmised on üldised ja kontrollimine näitab, et perenaistel siin on täielik õigus, siis tuleb küll soowida, et wastawad ringkonnad asuksid selgitama ebaloomuliku nähte põhjusi. Ei ole kaua tagasi, millal Paidest sai isegi paremat wahu- ja hapukoort kui seda oli wõimalik saada Tallinnas. Hind wahepeal on pigemini tõusnud kui langenud, — millest siis järsku seesugune kwaliteedi langus? Põhjused ei näi olewat päris normaalsed ja nad peaksid olema nii wõi teisiti kõrwaldatawad.

Lööla maanaised said lipu.

Pühapäewal toimus Lööla algkooli spordiplatsil Lööla maanaiste seltsi 10 aastapäewa aktus ja lipu õnnistamine.

Päew algas lipu õnnistamisega. Waimuliku talituse pidas Wahastu koguduse õp. A. Köiw. Selle järele ütles aktuse awasõna seltsi esinaine pr. A. Tohwelmann. Seltsi senisest tegewusest andis pikema ülewaate kirjatoimetaja prl. H. Ehrenwert. E. Maanaiste kesksseltsi esindajana kõneles pr. A. Mäekask, kes selgitas maanaiste ülesandeid. Järgnewalt itteldi rohkesti terwitusi paljude organisatsioonide ja asutuste poolt. Peale aktust istuti koolimajas korraldatud teelaua äärde, kus wahetati mõtteid möödunust pidupäewast. Osawõtt aktusest ja teelauast oli rohkearwuline.

Kaubarongi wedur jooksis roopailt.

Onnetuse tagajärjel hilines kiirrong 2 tundi.

Reede juhtus Walgast tulewa kaubarongiga nr. 162 Kaarepere—Jõgewa raudteejaamade wahel rongiõnnetus. Nimelt murdus ühel rongi koosseisu kuuluwal wagunil telje ots ja wagun jooksis roobastelt wälja. Enne kui rong suudeti peatada, lohistas wedur wagunit liipreid mööda umbes 250 m. edasi. Tapalt wäljasaadetud abirongi meeskond parandas tee ja asetas kannatada saanud wagunile uue paari rattaid. Raudteedetalituse kahju on esialgu selgumata.

Onnetuse tõttu hilines lõunane kiirrong ligi 2 tundi.

Jälle autoõnnetus Selikülas

Laupäewal kella 14 paiku juhtus Tallinn-Tartu 1. kl. maanteel Wõhmuta walla piires autoõnnetus. Sõiduauto B-507, mida juhtis omanik Nikolai Kusmin Tartust, sõitis Selikülа järsul kurwil kraawi. Masin sai niiwõrd raskesti wigastada, et ei suutnud omal jõul õnnetusekohalt lahkuda. Waatamata raskele auto wigastusele jäi juht täiesti terweks. Omaniku kahju ulatub 200 kroonile.

„Ugala" lõikas Järwamaal kassat.

Nagu selgub, on „Ugalal" kogu Järvamaa ulatuses olnud „Juuraku Huldaga" õigustatult edu. Nii tõusis kassa Kärus rekordiliselt 180 kroonile, Türil 260 kroonile, Paides 270 kroonile, J.-Jaanis 180 kroonile, Aravetel 237 kroonile, kuna Vajangult polnud toimetustöö lõpuks veel täielikke andmeid. Kõiki eeldusi mööda võis aga sealgi olla majandusliku küljega rahul. Ka tänaseks Paide kordusetenduseks oli huvi elav.

Karjapäew ja lüpsiwõistlused Nurmsis.

Pühapäeval peeti Nurmsis „Parmo-Hinno" talus karjapäeva koos lüpsivõistlustega. Päeva korraldajaks oli Paide ümbruse kontrollring „Kari". Osavõtt päevast kujunes haruldaselt elavaks, kuna koos oli umbes 100 inimest. Päeva avas A. Tobro, kõnedega esinesid maatul. kons. H. Lipp ja R. Mullamaa, käsitades põllumehele akuutseid küsimusi karjandusest ja põllumajandusest.

Lüpsivõistlusest osavõtjaid oli 6, kellest 1. auhinna said Linda Arula, Miralda Kodaniburg, Miralda Rosenfeldt ja Natalie Tanner, kuna 2. auhinna said Laine Aavaik ja Ernsto Olup. Kõik osavõtjad said pronksist lüpsimäärgid, ning lisaks rahalisi auhindu. Väärib märkimist asjaolu, et seekordsel võistlusel lüpsi puhtus oli haruldaselt hea.

Õhtul järgnes koosviibimine tantsuga.

Tuletõrje mälestas lahkunud kaaswõitlejaid.

Laupäeva õhtul korraldas Paide vabat. tulet. ühing iga-aastase traditsioonilise rongkäigu tuletõrje kalmistule. Kella 19 ümber koguneti tuletõrje kodu juurde, kust tõrvikutega rongkäik liikus tuletõrje kalmistule. Vaimuliku talituse kalmistul pidas õp. G. Pärli, pärja asetas ühingu abiesimees H. Leeman. Hiljem järgnes Vallimäel muusika-õhtu, millest osavõtt oli rohkearvuline.

Türi piimaühingul 520 liiget.

Möödunud reedeses mete lehes oli artiklis „Eesti moodsaim piimatalitus Türil" ekslitaw trükiwiga, nagu oleks Türi piimaühingul 20 liiget, peab aga olema 520.

Määrati nusi õpetajaid.

Haridusministeerium määras tunniandjaks Selikülа algkooli Amalie Aaremäe, Risti algkooli Miralda Prääts, Türi linna algkooli Hugo Mürgi, Koigi walla Koigi algkooli Julie Keesi ja Türi linna algkooli õpetaja k.-t-ks Anette Auna.

Paide tuletõrje sai uued ruumid.

Reede õhtul wahetas Paide wabat. tuletõrjeühing ruume. Nimelt koliti senisest tuletõrje kodust Laias tänawas samasse tänawasse endistesse malewa staabi ruumidesse, millised endistest märksa awaramad ja wõimaldawad intensiiwsemat tööd. Uute ruumide pidulik awamine on 24. septembril.

Eksportmunadest maksetakse 96 senti kilo.

Reedesel eksportmunade noteerimise komisjoni koosolekul tõusis weelgi munade hind. Möödunud nädala 90 sendi wastu noteeriti eksportmunad 96 senti kilo, seega 6 sendi wõrra kilolt rohkem. Siseturu munade hinnaks määrati 70 senti kilo, milline hind wõrdub möödunud nädala noteeringuga. Tendents rahwuswahelisel munaturul märgiti kindlana. Eksportmunade hinna tõusu põhjustas munahindade olukorra paranemine wälisturgudel. Uuel noteeringul määratud hind maksetakse kõikidele munatoojaile kokkuostupunktides.

Tapa sõnumeid.

Mõlemad koolid heitlewad õpilaste ülekoormatusega. Niihästi Tapa algkoolis kui ka keskkoolis walmistab õpilaste ülekoormatus tänawu märksa rohkem muret kui eelmisil aastail. Keskkoolis on kõige suurem tung reaalkooli 1. klassi, kuhu seni wastu wõetud juba üle 50 õpilase, kuid niitmed õpilased, kes ukse taha jäid, praegu iga päew käiwad palumas wõimaldada neile kooli pääsemist. Kord oli sellepärast juba kõne all era-paralleelklassi awamise küsimus, kuid nüüd loodetakse olukorda enam-wähem rahuldawalt lahendada sel teel, et 1. klassi wõetakse wastu 60 õpilast, milleks ka maakooliwalitsus nõusoleku andis. Klassiruumi seinast seinani täis kiiludes mahuwad õpilased suuremasse klassi siiski kaunis korralikult sisse.

Samuti hädas on õpilaste ülekoormatusega linna algkool. Seni on algkooli õpilasi wastu wõetud 458 m. aastase 426 wastu, ning paarkümmend ootawad weel sissepääsu.

Tapa-Tallinna hommikuse reisirongi sõidupläani muudeti. Wastu tulles kooliõpilastele, kes kasutawad kooli sõitmiseks hommikust Tapa-Tallinna reisirongi nr. 102, muudeti raudteewalitsuse poolt nimetatud rongi wäljasõidu aega. Alates 7. septembrist s. a. wäljub rong nr. 102 hommikuti Tapalt kell 5.47, senise kell 6.20 asemel. Tallinna jõuab rong kell 7.20 (enne kl. 7.52).

Leiti autoratas. Tapa leitubüroosse toodi autoratas ühes sise- ja wäliskummiga, mis leitud 16. aug. s. a. Ramma-Koeru maanteelt.

Nakkushaiguste liikumist. Nakkushaigusist registreeriti Tapa linnas m. nädalal üks sugulaigusje juhtum. Sarlakisse haigestumisi pole enam esinenud.

Elanike arwus weel wäike kahanemine. Augusti algul oli linna aadresslauas registreeritud 1764 meeste- ja 1938 naisterahwast, kokku 3702 elanikku ning 1. septembril 1759 meeste- ja 1937 naisterahwast, kokku 3696 elanikku.

Nimede eestistamiseks awaldasid linna perekonnaseisuametis soowi Pauline-Johanna Kestküla, kes omale uueks eesnimeks wõtab Milwi ja Wilhelmine Waima, kes uueks eesnimeks Walwi.

Perekondlikke teateid. Linna perekonnaseisuametis registreeriti augustikuus: sünde — Urwe Eek ja Jaan Peri, suremisi — Anna Lootsmann ja Aino Kiwila.

Tapa ümbruses üklwatakse juba rukist. Kuigi praegune kuiwus seemne idanemist just hästi ei soodusta, on paljud Tapa ümbruse põllupidajad juba alguse teinud rukkiseemendamisega. Mitmel pool on isegi päris ilusad orased juba ülal. Suwewilja koristamine on kõikjal lõpetamisel ning wilja masindamine kibedalt käsil.

Abiellumise soowiawalduse esitasid linna perekonnaseisuametile Aleksei Jastrebow ja Juuli-Helene Mihkelson, Ewald-Albert Arula ja Linda-Lisette Welmar.

Türi uudiseid.

400 kodanikku ei tasunud tähtajaks kogukonnamaksu. Nagu linnawalitsuse kokkuwõtetest nähtub, on umbes 400 kodanikku jätnud kogukonnamaksu tasumata tähtajaks, s. o. 1. septembriks. Kuni 1. septembrini on laekunud linnawalitsuse kassasse kogukonnamaksu 8128 krooni eelarwes ette nähtud 9000 kroonist.

Elanike arw stabiilne. Septembri alguks oli linnas 3293 elanikku. Kuu kestel elanike arw wähenes ainult ühe wõrra. Sünde registreeriti kuu jooksul 3.

370 m uut elektriliini. Linnawalitsus pikendab Lembitu tän. elektriliini 175 m wõrra. Uus liin ehitatakse Koidula tän. ristumiskohalt raudteejaama suunas. Edasi ehitatakse uut elektriliini Sauna tän. 195 m pikkuselt. Warem neis rajoonides elektriliini ei olnud. Kuna aga majaomanikud on linnawalitsuse ees wastawa soowiawaldusega esinenud, siis asus linnawalitsus nende soowi rahuldama elektri saamiseks.

„Juuraku Hulda" Ugala ettekandes

Hella Vuolijoki on teinud viimastel aegadel meie lavadel tubli võidukäigu, tulles oma loominguga tagasi sünnirahva hulka. Temalt on mängitud meil rida tükke ja ei või ütelda, et mõni neist oleks läinud halvasti. Vuolijoe dialoog on elav ja tabav, ta tükkide lavaline ülesehitus vaimukas ja küllalt rahvalik. Sama tuleb ütelda „Juuraku Hulda" kohta, millist oli võimalik näha neil päevil „Ugala" ettekandes Paides, Türil, Järva-Jaanis, Vajangul, Aravetel, Kärus. Majad olid kõikjal müüdud viimase kohani välja ja Paides tuli anda koguni teiskordne etendus. Seesuguseks suureks eduks on põhjusi õieti kaks — tükk ja „Ugala" hea nimi Järvamaal.

„Juuraku Hulda" motiiv ei ole õieti midagi uut, sest tragide toatüdrukute roll on kandunud üsna tihedalt läbi näitekirjanduse, eriti viimastel aastatel. Kuid Vuolijõe oskab vahvat toatüdrukut esitada seesugusena, et ta muutub vaatajaskonnale üsna uudseks naiselikult loodud tüübiks. Just nimelt naiselikuks, sest vaevalt mehe kirjutatuna oleks Hulda jäänud nii karskeks-vooruslikuks igas olukorras. Seesugusena aga, nagu Hulda esitatud, on talle avatud ka paljude südamed. „Sotsiaalne nähe" on inimene nagu kõik, sel inimesel on kaks tublit kätt, hakkaja vaim, hea pea ja suu parajal kohal. Need omadused teevadki Hulda inimlikult lähedaseks, sunnivad kaasa elama ta võitlusele oma seisukohtade eest ja jätavad südamesse üsnagi sooja tunde, kui Huldast saab ühiskonnateaduse magister ja rikka rahvasaadikust advokaadi elukaaslane. Tükis ei ole ju midagi uut, kuid ta on kirjutatud oskusega ja rahvale.

Mis puutub „Ugala" mängu, siis selle kohta vaevalt saab ütelda midagi halba. Ansamblimäng on hea, samuti on üksikrollid tugevates kätes. Ed. Tinn adv. Soratiena mõjus usutavalt ja oli täielikult oma kohal, samuti tuleb jääda rahule A. Juhaniga, A. Viiruga ja K. Söödoriga. Väga ilusa osa andis Magda Raik vana tädina, rääkimata peaosalisest Siiri Tähest, kelle Hulda oli heades kätes. Kui nimetada veel Salme Tamme Miinat, siis ongi kriipsutatud alla need, kes tükis mängisid „esimest viiulit". Rahule tuleb jääda ka ülejäänud osakandjatega, kuid märkimata ei saa jätta seda, et 6-s pildis Terje Kukel tulnuks küll olla pisut tagasihoidlikum tualetiga. Igal asjal on oma piirid, ka liialdustel. Lavastajal Ed. Tinnil tulnuks siin teha preili Kirsti Kaavio tualeti juures pisut „rezhiid". Mõju olnuks sama ka suurema tagasihoidlikkuse puhul, mulje olnuks aga sümpaatsem.

Dekoratsioonid olid lihtsad, kuid enam-vähem rahuldavad. Kokkuvõttes on „Juuraku Hulda" tükk, mida mitte ainult võib, vaid tõsiselt maksab vaadata.

Leiti hõbeuur. Paide tänawalt on leitud meesterahwa hõbetaskuur.

Wiiulikunstnik H. Nieländer andis kontserdi. Reedel peatus Türil wiiulikunstnik H. Nieländer, kes andis reede õhtul Türi koolimajas wiiulikontserdi. Kaastegew klaweril oli prl. L. Lesta. Meeldiwat kontserti oli kahjuks jälgima ilmunud wäga wähe kuulajaid, peamiselt just eelreklaami puudumise tõttu.

Kas Paide saab traditsioonilise 15.000-m. „Walli-jooksu"?

S.-s. „Järwapoegadel" on kawatsus 18. septembril korraldada Paides suuremaid kergejõustikuwõistlusi. Wõistluste peaaleks kujuneks 15.000 m. jooks, milline toimuks Paide Wallimäel. Eelnimetatud „Walli jooks" tahetakse kujundada traditsiooniliseks, ning tänawu püütakse sellele kaasa tõmmata peale Järwa jooksjate rohkel armul Eesti parimaid pikamaa jooksjaid. Jooksu heaks kordamineku pandakse wõitjaile wälja Järwa maawalitsuse, Paide linnawalitsuse ja „Järwapoegade" poolt määrtuslikke auhindu.

Paides tulewad ratsawõistlused.

Eelolewal pühapäewal, 11. sept. toimuwad Paides Järwa malewa ratsawõistlused. Wõistluste tulemuste põhjal koostatakse malewa meeskond, kes võidab wõistlema 25. sk. Wiljandisse Sakala- ja Harju maleweke ratsuritega.

Ametnikku

Magda Valtman'i

mälestavad

Järva maavalitsus ja kaasametnikud.

Varalahkunud

Magda Valtman'i
(sünd. Ventsel)

mälestavad

Paide gümn. vilistlaskogu ja V lend.

Surma läbi lahkunud

Magda Valtman'i

mälestab

N. K. K. Paide jaoskond

Jõuvankrite ülevaatus.

Järwa Maawalitsuses registreeritud jõuwankritele on
Paides 20. ja 21. septembril s.a. kell 9.
Järwa-Jaanis 22. septembril s.a. kell 10—12.

Järwa Maawalitsus.

Riigi 7. klassiloterii

I klassi wabu piletiraamatuid on weel piiratud arwul müügil

Järva Maleva Staabis

Paides, Pärnu t. 53.

Järva Aianduse Ühing „Torn"

wõtab wastu eraisikute ülesandel igasuguste

aedviljade kuivatamist,

alates 7. sept. s. a. Tellimiste wastuwõtmine äripäewadel kell 10—12-ni ja 16—18-ni.
Paides, Pikk t. 35.

Hambaarst
L. LIUS
Tapal, Ambla mnt. 5, telef. 44.
Alates 5. septembrist wõtan iälle haigeid wastu
Kunsthambad.

Wajan kohe
lapsehoidjat.
Soowitaw wanem naisterahwas. Aadress: Esna õllekauplus, H. Päll.

Kuulutamine
„Järva Teatajas"
on kindel edu ärile.

Ostan
kõiksorti teravilja ja linaseemet,
et wõimaldada paremat hinda, sellepärast agente teedel ega külades käijaid ei tarwita. Nende tasu ¼—½ senti wilja ka pealt, maksan wiljamüüjaile rohkem, mida palun silmas pidada. Wiljaosti iga päew Paides, Turg 3 (endine postihoow).
Suurima lugupidamisega
wiljaäri A. Annus.

A.-ü. „Ühiselu" trükk Tallinnas.